

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Глобалізація світового фінансового середовища

Студента 2 курсу, 7 групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Мазко Анастасії
Анатоліївни

Науковий керівник
д.е.н., доцент

Пасічний Микола
Дмитрович

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., доцент

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА.....	5
1.1. Понятійно-категорійна сутність світової фінансової системи.	5
1.2. Етапи розвитку світової фінансової системи.....	11
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА.....	21
2.1. Сучасні детермінанти економічної глобалізації.....	21
2.2. Стратегія фінансової інтеграції в умовах сучасного глобалізму.....	28
2.3. Особливості впливу глобалізації на фінансові системи відкритих економік.....	35
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ.....	40
3.1. Напрями розвитку вітчизняного фінансового ринку.....	40
3.2. Іноземні інвестиції як інструмент інтеграції у світове фінансове середовище.....	44
3.3. Перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями	52
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63

ВСТУП

Дослідження сучасних тенденцій розвитку світової фінансової системи обумовлено новітніми процесами як у світовому господарстві в цілому, так і у його фінансовому секторі, зокрема. Сама фінансова діяльність стає дедалі інтегрованішою. Поряд із цим уже заявив про своє існування ще один процес – глобалізація, що характеризується формуванням більш зрілого порівняно з інтернаціоналізацією рівня міжнародних економічних зв'язків та інших форм і способів людського спілкування та співіснування.

На особливу увагу заслуговують проблеми, пов'язані з оцінкою суперечливого характеру впливу глобалізації на функціонування економічних систем, зокрема грошових ринків. Крім того, тенденції фінансової глобалізації переплітаються, створюючи в кожній країні унікальне поєднання зовнішніх і внутрішніх факторів, що здійснюють вплив на внутрішньо-економічний розвиток країни і визначають її положення у світовому господарстві.

Питаннями та дослідженням щодо розвитку глобалізації присвячені наукові праці основних зарубіжних і вітчизняних вчених: О. Білоруса, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, В. Новицького, Т. Орехової, А. Поручника, Ю. Пахомова, Савельєва, К. Боулдінга, Л. Брауна, Д. Гвішіані, К. Нордстрема, В. Леонтьєва, А. Неклесса, Д. Медоуза, Е. Пестеля, А. Поччаї тощо.

Проблемам розвитку світового фінансового ринку присвячено праці таких науковців, як Р. Дорнбуш, Т. Леттер, К. Рейнхарт, С. Фішер, Дж. Флемінг, М. Фрідман, К. Шулер, О. Мозговий, Л. Руденко-Сударєва, М. Румянцев, О. Сохацька, С. Якубовський та інших

Мета дипломної роботи полягає у обґрунтуванні теоретичних та методичних підходів до функціонування світового фінансового середовища.

Основні завдання дослідження полягають в наступному:

- проаналізувати теоретичні засади глобального фінансового ринку;
- оцінити вплив глобалізації на розвиток грошового ринку;

– визначити особливості фондового ринку як інфраструктурного елементу світового фінансового ринку та чинника формування глобального економічного простору;

– визначити вплив фінансової глобалізації на розвиток кризових явищ у світовій економіці;

– дослідити сучасні тенденції розвитку світового фінансового ринку;

– обґрунтувати перспективи розвитку інституційної структури світового фінансового ринку в умовах формування глобального економічного простору.

Об’єктом дослідження є фінансове середовище та його становлення.

Предметом дослідження виступають теоретичні і практичні аспекти процесу функціонування світового фінансового ринку.

Методи дослідження. Методологічною основою дипломної роботи є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення організаційних та економічних аспектів розвитку фермерських господарств.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти України з питань розвитку фінансового ринку, дані Державної служби статистики України; статистичні та аналітичні матеріали Національного банку України; інформаційні матеріали та офіційні звіти Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку та інших міжнародних економічних організацій; публікації у періодичних виданнях; матеріали міжнародних конференцій.

Обсяг та структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг становить 71 сторінка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Понятійно-категорійна сутність світової фінансової системи.

Для будь-якої держави наявність ефективної фінансової системи є важливою умовою функціонування її економіки. Фінансова система є достатньо складною за своєю будовою конструкцією, результатом дії якої є реалізація балансу інтересів і протиріч фінансової політики та економіки. За допомогою фінансової системи держава накопичує і використовує ресурси для утримання свого апарату, а також направляє їх на виконання своїх функцій. Фінансова система охоплює грошові відносини між державою і підприємствами, організаціями, державою і населенням, між підприємствами й всередині них [1, с. 18]. Пошук найбільш дієвих підходів до формування ефективної фінансової системи на основі аналізу особливостей функціонування фінансових систем в зарубіжних країнах є важливим завданням в умовах постійної мінливості зовнішнього середовища, що нині відбуваються у вітчизняній економіці.

Фінансова система - це сукупність установ, таких як банки, страхові компанії та фондові біржі, які дозволяють обмін коштами. Фінансові системи існують на фірмовому, регіональному та глобальному рівнях. Позичальники, позикодавці та інвестори обмінюються поточними коштами для фінансування проектів як для споживання, так і для виробничих інвестицій, а також для отримання віддачі від своїх фінансових активів. Фінансова система також включає набори правил та практик, які позичальники та позикодавці використовують для вирішення, які проекти фінансуються, хто фінансує проекти та умови фінансових угод.

Світовий фінансовий ринок — це система ринкових відносин, що забезпечує акумуляцію та перерозподіл міжнародних фінансових потоків.

Під світовим фінансовим ринком треба розуміти складне переплетіння, взаємозалежність, інтеграцію національних та міжнародних ринків, що забезпечує перелив грошово-кредитних ресурсів між країнами, регіонами, галузями та окремими суб'єктами бізнесу. Це глобальний механізм, що забезпечує балансування світового попиту і пропозиції на капітал.

Міжнародні фінанси являють собою сукупність валютно-кредитних відносин між різними країнами і їх господарськими суб'єктами з приводу формування і управління міжнародними потоками капіталу, яке здійснюється у вигляді фінансових ресурсів (цінні папери, міжнародні кредити, іноземні інвестиції). Рушійним мотивом міжнародного розміщення фінансових ресурсів за кордоном виступає захист національних фінансових ресурсів від інфляції, а також отримання більш високого прибутку при оптимальному ризик вкладення. При цьому необхідно враховувати митні бар'єри, відмінності в оподаткуванні, обмеження в правах власності та в репатріації отриманого прибутку.

Фінансові інструменти, випущені емітентами різних країн, як правило, виражаються у валютах інших країн (доларах, євро, ієнах) і набувають статусу валютно-фінансових. Ці фінансові інструменти тісно переплетені з фінансуванням міжнародної торгівлі, виробничої кооперації та інвестиційного співробітництва. Особливого значення набувають міжнародні фінансові відносини при функціонуванні транснаціональних корпорацій, яким притаманні трансфертні міжнародні ціни, широка участь в офшорному бізнесі. Інвестиційне співробітництво включає портфельне інвестування, тобто інвестиції в такі фінансові ресурси, як цінні папери.

Світова фінансова система перебуває у розпалі глибоких перетворень. Цей зсув представляє як прекрасну можливість для США з точки зору створення робочих місць та потенційного зростання, так і нового набору дилем щодо національної безпеки. Небезпека, з якою ми стикаємось, - це цілком реальна можливість того, що наші політики не зрозуміють, що відбувається, і заблокують розумні зміни - або, можливо, навіть рухають нас у невдалому напрямку.

Фінансова система країни включає її банки, небанківських кредиторів; ринки цінних паперів; пенсійні, взаємні та інші інвестиційні фонди; страховики; та ринкові інфраструктури, такі як центральні клірингові контрагенти, постачальники платежів та центральні банки, а також його регулюючі та наглядові органи. Ці установи та ринки забезпечують основу для здійснення економічних операцій та монетарної політики та допомагають спрямувати заощадження в інвестиції, тим самим підтримуючи економічне зростання.

Проблеми у фінансових системах не тільки порушують фінансове посередництво, але вони також можуть підірвати ефективність грошово-кредитної політики, посилити економічний спад, спричинити втечу капіталу та тиск на обмінний курс та створити великі фіскальні витрати, пов'язані з порятунком проблемних фінансових установ. Більше того, із збільшенням зв'язку між фінансовими установами, а також з появою фінтех-компаній та тіснішими фінансовими та торговими зв'язками між країнами, фінансові потрясіння в одній юрисдикції можуть швидко перекинутися на фінансовий сектор та національні кордони. Тому стійкі фінансові системи, які добре регулюються та контролюються, мають важливе значення як для внутрішньої, так і для міжнародної економічної та фінансової стабільності. Більше того, нещодавня аналітична робота співробітників МВФ вказує на вирішальні зв'язки між фінансовою стабільністю, фінансовою глибиною, фінансовою інклюзією та значенням гендерної та расової рівності.

Аналіз підкреслює, чому для політиків та регуляторів важливо враховувати компроміси та синергію між фінансовою стабільністю та фінансово-економічним розвитком.

Головні *функції* міжнародних фінансів:

- *розподільна*, яка дозволяє розподіляти фінансові ресурси через міжнародні фінансові ринки, а також за допомогою прямого і портфельного інвестування;
- *мобілізація капіталу*. Великі капітали в процесі розподілу акумулюються в галузях, сферах і країнах, що приносять найбільший прибуток.

Міжнародна фінансова система - це організаційна форма міжнародних фінансових відносин, яка включає ринки, посередників, фірми, що надають фінансові послуги, та інші інститути, за допомогою яких приватні компанії та урядові організації реалізують прийняті ними фінансові рішення. У деяких випадках ринок для роботи з конкретними фінансовими інструментами розташований в певному місці. Це відноситься, наприклад, до Нью-Йоркській фондовій біржі (New York Stock Exchange) або до Осацької біржі ф'ючерсів і опціонів (Osaka Options and Futures Exchange), які знаходяться відповідно в Нью-Йорку (США) і Осаці (Японія). Разом з тим існують позабіржові ринки (over the counter markets) акцій, облигацій і валюти, які в основному представлені глобальними комп'ютерними і телекомунікаційними мережами, об'єднаними торговців цінними паперами усього світу та їх клієнтів в єдину структуру.

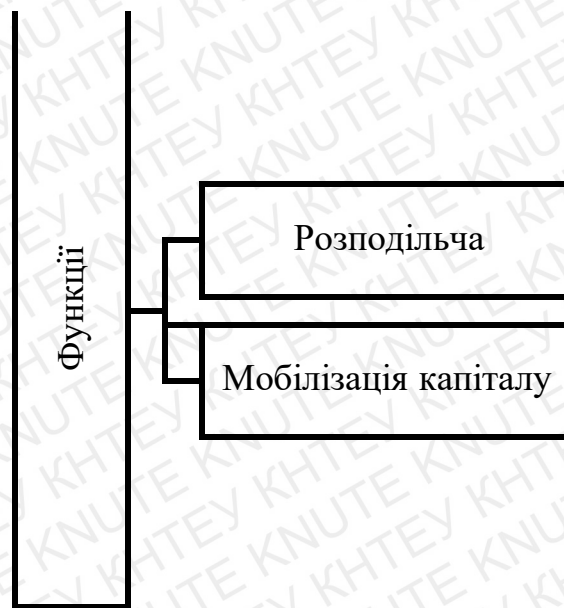

Рис.1.1. Функції міжнародних фінансів

Джерело: складено автором на основі 5, с.58.

Світовий фінансовий ринок історично виникає на базі національних фінансових ринків під впливом концентрації виробництва та капіталу й інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків. Упровадження інформаційних технологій у банківській та фінансовій сферах дало значний поштовх глобалізації фінансових ринків.

Характерні риси світового фінансового ринку:

- величезний обсяг фінансових ресурсів та операцій;

- • глобальність, тобто відсутність територіальних обмежень;
- • цілодобовий режим операцій;
- • залучення до операцій суб'єктів/інституцій із високим рейтингом/репутацією;
- • широкий діапазон використовуваних фінансових інструментів;
- • уніфікація правил та стандартів операцій;
- • високий рівень використання інформаційних технологій.

На фінансових ринках беруть участь позичальники, позикодавці та інвестори, які ведуть переговори про позики та інші операції. На цих ринках економічним благом, яким торгують обидві сторони, є, як правило, якась форма грошей: поточні гроші (готівка), вимоги до майбутніх грошей (кредит) або вимоги щодо потенціалу майбутнього доходу або вартості реальних активів (власного капіталу). Сюди також належать похідні інструменти. Похідні інструменти, такі як товарні ф'ючерси або опціони на акції, - це фінансові інструменти, які залежать від реальних результатів діяльності фінансового активу. На фінансових ринках усі вони торгуються між позичальниками, позикодавцями та інвесторами відповідно до звичайних законів попиту та пропозиції.

Світовий фінансовий ринок становить складну, внутрішньо структуровану систему. Хоча єдина, загальноприйнята класифікація цієї системи ще не склалася, найчастіше виділяють чотири головні елементи світового фінансового ринку — валютний ринок, ринок боргових зобов'язань, ринок титулів (або прав) власності та ринок похідних фінансових інструментів (деривативів)(рис.1.2)

До учасників світової фінансової системи, які опосередковують основну частину міжнародних фінансових потоків, належать:

- національні учасники - корпорації, банки, спеціалізовані кредитно-фінансові інститути, в тому числі страхові та пенсійні компанії, фондові та товарні біржі, держава;

■ міжнародні учасники - міжнародні корпорації, ТНК, міжнародні банки, ТНБ, спеціалізовані кредитно-фінансові інститути, великі фондові та товарні біржі, міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.

Центральна роль на світовому фінансовому ринку належить комерційним банкам саме завдяки широкій сфері їхньої фінансової діяльності. Зобов'язання банку в основному складаються з депозитів з різними строками, активами: позики (корпораціями і державами), депозити в інших банках і облігації.

Рис.1.2. Головні елементи світового фінансового ринку

Джерело: складено автором на основі 10, с.58.

Корпорації (особливо ТНК) проводять операції щодо залучення іноземних джерел капіталу для фінансування своїх інвестицій: продаж акцій, позики, продаж боргових коштів корпорації на міжнародному ринку капіталу. Облігації корпорації, деноміновані не у валюті фінансового центру, в якому продаються, називаються єврооблігаціями.

Небанківські фінансові організації проводять операції щодо диверсифікації своїх портфелів іноземних активів.

Центральні банки включені до світових фінансових ринків через посередництво валютної інтервенції. Державні органи позичають кошти за кордоном, випускають державні облігації. Уряди країн, що розвиваються, а

також підприємства, які перебувають у власності держави, беруть кредити в комерційних банках зарубіжних країн.

Сучасна світова фінансова система функціонує і розвивається в умовах фінансової глобалізації. Глобалізація - це об'єктивний процес інтеграції значної частини капіталу різних країн, посилення їхньої взаємозалежності. Рушійними силами фінансової глобалізації є поглиблення міжнародної фінансової інтеграції, формування системи міжнародних фінансових інститутів, розвиток фінансових інновацій.

У централізовано запланованій фінансовій системі (наприклад, в одній фірмі чи командній економіці) фінансування планів споживання та інвестицій визначається не контрагентами в угоді, а безпосередньо менеджером або центральним планувальником. Які проекти отримують кошти, чиї проекти отримують кошти, а хто їх фінансує, визначає планувальник, чи це означає менеджера бізнесу чи керівника партії.

Більшість фінансових систем містять елементи як ринків давання, так і центрального планування зверху вниз. Наприклад, комерційна фірма - це централізована фінансова система стосовно її внутрішніх фінансових рішень; однак, як правило, він працює на більш широкому ринку, взаємодіючи із зовнішніми кредиторами та інвесторами для реалізації своїх довгострокових планів.

У той же час всі сучасні фінансові ринки функціонують в рамках якоїсь державної нормативної бази, яка встановлює обмеження щодо того, які види операцій дозволені. Фінансові системи часто суворо регламентовані, оскільки вони безпосередньо впливають на рішення щодо реальних активів, економічних показників та захисту споживачів.

1.2. Етапи розвитку світової фінансової системи

За останні 30 років фінансовий капітал став домінуючим у провідних капіталістичних економіках, випередивши промислову еліту за владою та

впливом. Цей розвиток призвів до все більшого підпорядкування виробничого сектору нестабільній динаміці фінансового сектору.

Центральне місце фінансів у сучасній світовій економіці виявляє зростаюча частота великих фінансових криз, за якими неминуче слідували спади. Починаючи з початку лібералізації ринків капіталу під час ери Тетчер-Рейгана на початку 1980-х, відбулося щонайменше 12 основних фінансових криз, остання - Глобальна фінансова криза 2007-2008 рр., Яка також спровокувала те, що зараз відоме як Велика рецесія, від якої багато розвинених економік ще не оговталися.

Країни, що розвиваються, сильно постраждали від фінансово-економічної кризи, хоча вплив дещо затримався. Кожна країна мала різні завдання, які потрібно було опанувати. Чим ближче країни, що розвиваються, взаємопов'язані зі світовою економікою, тим кращі наслідки. І початкове відновлення, яке стає помітним, поки що обмежене лише деякими країнами та регіонами.

Криза передавалася насамперед торговими та фінансовими потоками, що змусило мільйони повернутися до бідності. Досягнення Цілей розвитку тисячоліття серйозно загрожує у багатьох країнах. Багато країн, що розвиваються, не мали і не мають ресурсів для стимулювання економіки та захисту своїх соціально незахищених верств населення в такій мірі, як у промислово розвинених країнах. Однак багато країн доклали значних зусиль для пом'якшення наслідків. Країни, що розвиваються, також активізували співпрацю між собою і терміново вимагають більшого голосу в глобальних економічних справах.

Індустріальні країни здебільшого більше стурбовані власними проблемами. Готовність надати більш широку допомогу обмежена. Вони зазнають тиску з боку міжнародних інституцій, щоб послабити своє попереднє домінування на користь дедалі сильніших країн, що розвиваються. Зміна влади та впливу, яка була помітна ще до фінансової кризи, поглиблюється.

Фінансовий розвиток є найважливішою та невід'ємною частиною економічного розвитку: фінансування підприємницької діяльності та інновацій,

як правило, розглядається як ключовий зв'язок між фінансами та зростанням. Як обговорюється в цій главі, підприємці країн із економікою, що розвивається, можуть зіткнутися з серйозними кредитними обмеженнями. Кредитний розрив особливо великий для стартапів, що сприяє високій щільності дуже малих фірм у цих країнах. У цій главі досліджується роль мікрокредитування, форми фінансування, яка за останні десятиліття набрала значного оберту у всьому світі, оскільки підтримує підприємницьку діяльність та зростання. У цій главі стверджується, що для досягнення більшими масштабами мікрокредитних організацій та виступу в якості позикодавців, які перевищують їх початкову бізнес-модель, вони повинні покращити свою операційну ефективність та знизити свої операційні витрати. Хоча поява нових фінансових технологій (fintech) може революціонізувати існуючі форми посередництва (зокрема, банки та мікрокредитні установи), зробивши їх менш дорогими, це також може допомогти у розробці нових форм посередництва. У цьому контексті в цій главі розглядаються кілька прикладів мобільних платформ, таких як M-Pesa, надзвичайно успішна схема телефонних платежів в Африці. Нарешті, у цій главі зосереджено увагу на Інтернет-кредитування підприємств та його потенціал зіграти значну роль у скороченні існуючого кредитного розриву.

У результаті сучасних глобалізаційних процесів, зростання ринку євровалют, розвитку спільного європейського ринку, посилення ролі транснаціональних корпорацій, низки фінансових та нафтових криз, міжнародної кризи заборгованості, розпаду комуністичної системи в СРСР (а відтак - і самого СРСР) і країнах Східної Європи та їх переходу до ринкового господарства змінилося саме фінансове середовище [18, с.298]. У світі посилюється рух міжнародних капіталів (частково ці зміни стали результатами коливань темпів зростання окремих держав), багато країн, що розвиваються, усувають свої обмеження, які регулюють фінанси й торгівлю, надаючи можливість фінансовим структурам, ринкам і інструментам впливати на їх економіку (вільні економічні зони, податкові кані-кули, спільні підприємства та ін.). Ці зміни проходили разом із зміною всього економічного середовища. Перша хвиля змін у світовому

фінансовому середо-вищі прокотилася ще після “Великої депресії” 1930-х років і Другої світової війни; друга - у повоєнні роки (в період з 1950-х до 1980-х), третя з 1990-х.

Велика економічна криза 1929-1933 років та Друга світова війна зруйнували світову економічну систему та різко похитнули віру країн, що розвиваються (а особливо країн Латинської Америки), у торгівлю як рушійну силу економічного зростання. За своєю природою ця криза була дуалістичною, оскільки в собі вона поєднала не лише циклічні, але й трансформаційні характеристики. Як ніколи, нагальною стала необхідність укладення міжнародних угод у сфері валют і торгівлі. Конференція з валютно-фінансових проблем, що відбулася у липні 1944 року у Бреттон-Вудсі за участю країн-членів ООН та держав, що приєдналися до них мала на меті “створити світ, у якому країни не закривали б очей на наслідки їхніх дій для інших” [18, с.316]. У результаті роботи Конференції було створено нові правила та структури у сфері міжнародних валютних відносин (в рамках МВФ), довготермінового кредитування на потреби реконструкції та розвитку (в рамках Світового банку), а також міжнародної торгівлі (в рамках Генеральної угоди по тарифах і торгівлі - ГАТТ). Було введено в дію план Маршалла, який мав на меті підтримку економічної відбудови країн Західної Європи у повоєн-ний період. Із США до Європи та Японії було відряджено місії з питань продуктивності, які допомагали у розвитку торговельних відносин та поширю-вали інформацію в галузі технологій [18, с.317].

В рамках плану Маршалла було підтримано створення Європейського Платіжного Союзу, що дало змогу сформувати структурну базу для вільної торгівлі в межах Західної Європи. ГАТТ (1945 р.) прискорила перехід до більш широких багатосторонніх угод з питань торгівлі. Тій самій меті послужили створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) у 1957 році, Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та подальші успішні раунди переговорів по угодах ГАТТ. Бажаючи наздогнати США за

рівнем технологій, країни Європи та Японія досягли рекордних обсягів капіталовкладень.

У 1950-х роках промислові корпорації створювали та відтворювали внутрішні ринки. У 1960-х внаслідок інтенсифікації міжнародної торгівлі і розвитку закордонних ринків фірми, задіяні у сфері виробництва і торгівлі, стали розширюватися. У 1970-х роках підприємства різних форм організації бізнесу, вкладаючи кошти у виробничі потужності і розподільчі центри за кордоном, стали багатонаціональними [18, с.318].

У період з кінця Другої світової війни до початку 1970-х років економічний розвиток відбувався досі небаченими темпами. Світова економічна система зростала. За підтримки цієї міжнародної системи у світі майже тридцять років відбувалося безпрецедентне економічне зростання та поглиблення інтеграції. Попри відродження протекціонізму у 1970-ті роки, світова економіка залишається високоінтегрованою. Останнє ставить країни під загрозу зовнішніх стосунків, які у 1970-ті та 1980-ті роки були дуже значними. Розпад Бреттон-Вудської системи, стрімке зростання цін на продукти харчування та інші товари, різкі підвищення цін на нафту у 1973-1974 та 1979-1980 роках мали негативний вплив на економіку майже всіх країн. Як наслідок другої нафтової кризи, на початку 1980-х років у США було впроваджено суміш монетарних та бюджетних заходів, які привели до підвищення процентних ставок по кредитах у цілому світі. Для тих країн, що розвиваються, які імпортують нафту, масштаби потрясінь у 1970-ті роки були різними, але переважно не перевищували 10% внутрішнього валового продукту (ВВП). Втім зміна умов торгівлі та кредитних ставок у 1980-ті роки мала дедалі більший вплив на економіку цих країн. Сукупний вплив усіх чинників на економіку країн Південної Африки та Латинської Америки за оцінками складав 10% ВВП, що є більшим, ніж в інших регіонах [18, с.318].

Заходи, вжиті розвиненими країнами після нафтової кризи 1973-1974 років сприяли швидкому подоланню економічного спаду, але водночас уже до кінця 1970-х років призвели до високих рівнів інфляції. Багато які з цих держав

дотримувались політики “дружнього” кредитування, внаслідок чого реальні кредитні ставки у 1970-х роках були низькими, а у деяких країнах навіть від’ємними. Значні міжнародні переміщення капіталу у цей період здійснювалися завдяки перерозподілу надлишкових фінансових ресурсів нафтодобувних країн. Утім друга нафтова криза 1979 - 1980 років поклала край цим процесам та змусила індустріальні країни перейти до більш суворої монетарної політики. У період від кінця 1970-х до початку 1980-х років ставка пропозиції долара на міжбанковому ринку депозитів у Лондоні (ЛІБОР) піднялася з -1 до 6%, економічне зростання та обсяг торгівлі різко скоротилися, а ціни на нафту та інші товари зменшилися [18, с.319].

У 1970-ті роки багато країн, що розвиваються, використовували отримані позики та кредити для збільшення споживання, вкладення коштів у непевні проекти та оплату імпорту нафти (на що пізніше виділялися субсидії).

Економічний спад у світі, високі реальні процентні ставки та погіршення міжнародних торговельних відносин на початку 1980-х років викликали у країн - найбільших боржників важкі проблеми з обслуговуванням боргів. За період від 1980 по 1983 рік сума відсотків, несплачених країнами, що розвиваються, по отриманих позиках та кредитах досягла 64 мільярдів доларів, що складало близько 3,2% їх валового національного продукту (ВНП). Лише за кілька років до того ця сума складала менше 1% ВНП. У 1982 році Мексика проголосила мораторій на виплату боргу, а багато інших країн були змушені піти на угоди з офіційними кредиторами та комерційними банками про реструктуризацію (перегляд термінів) виплати боргів [25].

Завдяки інтенсивнішій інтеграції обсяг торгівлі та переміщень капіталу у 1980-ті роки зростав швидше, ніж виробництво, втім, це десятиріччя також було схильним до економічних потрясінь, які несли з собою додаткові проблеми для країн, що розвиваються. Відбувалися значні коливання валютних курсів; процентні ставки по кредитах на міжнародному ринку були непостійними. У 1981 році поточний баланс США мав активне сальдо у 7 мільярдів доларів. У 1986 році країна вже мала дефіцит у 162 мільярди доларів, який поступово

зменшувався і в 1989 році складав близько 110 мільярдів доларів (у 1989 році майже 23% всього експорту продукції з країн, що розвиваються, відправлялися до США - більше, ніж до Японії, Німеччини та Франції взятих разом). Згідно з оцінками, Світового банку за останній час цей дефіцит щороку поглинав у середньому 4-5% заощаджених ресурсів світу. Тим часом, унаслідок надмірної суми боргів та різкого скорочення припливу коштів до країн, що розвиваються, поточний дефіцит цих країн зменшився від близько 70 мільярдів доларів у 1980 році до 50 мільярдів доларів у 1989 році [25].

Відбувається заміна кількісних торговельних обмежень митними тарифами та реформування структури тарифів. У результаті було досягнуто різкого скорочення дефіциту платіжного балансу. Втім, попри цей значний успіх залишається певна нерівновага у податковій та бюджетній сфері, оскільки часто дефіцит скорочувався не шляхом утримання видатків на поточному рівні або реформ податкової системи, спрямованих на збільшення надходжень, а за допомогою зменшення державних капіталовкладень [25].

Нові економічні умови ставлять проблеми й перед розвиненими країнами. У 1970-ті та на початку 1980-х років жорсткі структурні рамки, контроль за цінами на енергоносії, невідповідність обмінних курсів та перепони на шляху торгівлі у цих державах заважали адаптації до нових умов та уповільнили вихід з економічного спаду. У наступні роки політика індустріальних держав пішла іншим шляхом. У галузі макроекономічного управління головну увагу було приділено боротьбі з інфляцією (оскільки у другій половині 1980-х років, коли ця проблема стала не такою гострою монетарна політика дещо пом'якшилась). У податковій та нормативній політиці наголос було зроблено на стимули для виробника; податки було знижено як на персональні доходи, так і на прибутки підприємств. У переважній частині країн почалося зменшення державного сектора в економіці. Відбулися суттєві структурні реформи, що включали приватизацію приватних підприємств та лібералізацію ринку продуктів, робочої сили та фінансів [33, с.6].

У 1980-ті роки на тлі швидкого технологічного поступу ринкових країн Азії та Заходу очевидним стало відставання держав з командною економікою. Економічний стан Радянського Союзу та інших країн Східного блоку погіршився. Деякі з цих країн, насамперед колишня НДР та Польща, розпочали досить сміливі реформи. Економічні умови майже в усіх країнах Східного блоку були дуже складними.

Суттєві зміни у світовому економічному і фінансовому середовищі були спричинені, на нашу думку, такими подіями:

виникнення ринку євродоларів у кінці 1950-х років;

створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) у 1958р., (відоме як Спільний ринок, а з 1 листопада 1993 р. Європейський Союз (ЄС));

прагнення американських корпорацій розширити закордонну діяльність (з середини 50-х років); посилена орієнтація японських і європейських корпорацій на світовий ринок, а також активізація конкуренції між американськими і іноземними багатонаціональними корпораціями як на міжнародній арені, так і в США;

поява нових ділових можливостей для бізнесу на Далекому Сході, викликана швидким економічним зростанням Японії починаючи з 60-х років;

світові фінансові кризи в 1971 і 1973 рр. що призвела до краху Бреттон-Вудської системи, і формальний перехід від системи фіксованих валютних курсів до плаваючих валютних курсів;

серйозний тиск на світову економічну систему чинили перша й друга нафтові кризи в 1974 р. і 1979 р., викликані суттєвим підвищенням цін на нафту;

банківська криза в США у 1979 р. спричинила загальне підвищення процентних ставок і поставила на межу банкрутства багато країн, що розвиваються - одержувачів приватних банківських кредитів;

світова боргова криза, яка розпочалася в 1982, спричинена проблемами обслуговування боргу країнами, що розвиваються;

перетворення Японії на провідну міжнародну фінансову силу і джерело світового капіталу (1980-ті роки);

підписання у лютому 1987 р. сімома країнами ("Велика сімка") Луврських угод у Парижі. Було запропоновано підтримку долара США шляхом штучного підтримування обмінних курсів своїх валют щодо долара у вузьких межах коливання. Оголошено також про наміри проводити узгоджену економічну політику у своїх країнах;

прийняття 1987 р. Європейським економічним співтовариством єдиного Європейського акта, що передбачав створення уніфікованого європейського ринку в 1992 році,

у 1989 - 1992 рр. крах комуністичних режимів у східноєвропейських країнах та їх перехід від комуністичного тоталітарного до багато-партійного демократичного правління, від централізовано-планової економіки до побудови ринкової економіки. Ці зміни внесли суттєво-вагомні корективи у міжнародній політиці, економіці в цілому та фінансах, зокрема;

поява уніфікованого європейського ринку після 1992 року;

набуття чинності в листопаді 1993 р. Північно-Американською угодою про вільну торгівлю (НАФТА). Прискорення регіонального розвитку після Конференції з питань азіатсько-тихоокеанського економічного співробітництва у США;

в 1994 р. - прийняття рішення на Уругвайському раунді переговорів у рамках ГАТТ (1986-1994 рр.) про створення Світової організації торгівлі (СОТ - WTO- World Trade Organization);

в 1994-1995 рр. - фінансова криза в Мексиці, яка поставила країну на межу суверенного дефолту і загрожувала поширення на інші країни Латинської Америки. (Дефолту вдалося запобігти завдяки надоперативній і потужній фінансовій допомозі з боку МВФ і США);

1997-1998 рр. - глибока фінансова криза сколихнула Південно-Східну Азію, Росію, Бразилію та інші країни. Більшість національних валют азіатського регіону девальвувала (в Індонезії, Південній Кореї, Малайзії, Таїланді, на Філіппінах). "Фінансова пожежа" від Волл-Стріт до Токіо спричинила значний вплив на кон'юнктуру валютних і фондових ринків;

1999 р. - запровадження країнами Європейського Союзу спільної валюти - євро та проведення комунітарної грошової політики;

наприкінці березня 2000 року - злиття Паризької, Амстердамської та Бельгійської фондових бірж - створення Euronext - найбільшого у Євросоні за обсягами торгового фондового ринку; 26 квітня 2000 р. - оприлюднення намірів про злиття двох найпотужніших європейських бірж - Лондонської та Франкфуртської у "ІХ" ("Ай-Ікс");

"чорна п'ятниця" 14 квітня 2000 - обвал індексу NASDAQ Composite.

"чорний вівторок" 11 вересня 2001 р. - терористичний акт в США. Шок охопив весь світ. Чотири дні не працювала Нью-Йоркська фондова біржа - найтриваліше закриття з часів Першої світової війни.

Ситуація змінилася після трагічних подій 11 вересня 2001 р. Глобальна економіка вже декілька місяців знаходилася на спаді, що стався слідом за депресією у США. Однак "чорний вівторок" заставив про багато що задуматися і на багато що подивитися іншими очима та й з іншого боку. (Спеціалісти висловлювали побоювання, що терористичні атаки на Нью-Йорк і Вашингтон будуть посилювати негативні тенденції). Шок охопив увесь світ, однак фінансове середовище світу витримало удар, але водночас і викрило ще один специфічний бік своєї вразливості - зв'язок, який у ті дні виявився найслабшим місцем, показавши банкам, що їх залежність від стану телефонних і електронних мереж стала занадто великою. На думку фахівців, підвищена вразливість фінансових інститутів у цьому відношенні може створити немало проблем і в менш трагічних обставинах, однак для пошуку рішень у даній сфері необхідно час [81, с.805].

Нині світова фінансова мережа охоплює сотні тисяч транснаціональних і міжнародних фінансово-промислових груп, транснаціональні банки і страхові компанії, ринки цінних паперів, електронні системи банківських розрахунків - як традиційні, так і віртуальні.

РОЗДІЛ 2

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА

2.1. Сучасні детермінанти економічної глобалізації.

Феномен глобалізації почався в первісній формі, коли люди вперше оселилися в різних районах світу; проте останнім часом він продемонстрував досить стійкий і швидкий прогрес і став міжнародною динамікою, яка внаслідок технологічних досягнень зросла у швидкості та масштабі, завдяки чому країни на всіх п'яти континентах зазнали впливу та залучення.

Глобалізація визначається як процес, який базується на міжнародних стратегіях, спрямований на розширення ділових операцій на світовому рівні, і був спричинений сприянням глобальним комунікаціям завдяки технологічному прогресу та соціально-економічним, політичним та екологічним подіям.

Глобалізація (від англ. "globe" – земна куля) – складний, багатогранний процес, який має безліч проявів та включає багато проблем. Саме це робить проблематичним дати єдине, однозначно сформульоване визначення глобалізації, яке б охопило всі сторони цього вкрай складного явища, що має планетарні масштаби. Існують такі визначення:

Глобалізація – тривалий процес інтеграції національних економік світу з метою розв'язання глобальних проблем людства.

Глобалізація – складне явище взаємозалежності економік, що виникає у зв'язку з обміном товарів і послуг та потоками капіталів.

Глобалізація – процес, завдяки якому досягнення, рішення і діяльність людей в одній частині земної кулі справляють значний вплив на окремих людей і їхні спільноти в усіх частинах світу.

Глобалізація – сукупність викликів і проблем сьогодення.

Під глобалізацією світового господарства розуміють процес посилення взаємозв'язку національних економік країн світу, що знаходить своє вираження

в утворенні світового ринку товарів і послуг, фінансів; становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, впровадженні і домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей тощо.

Мета глобалізації - забезпечити організаціям вищі конкурентні позиції з меншими експлуатаційними витратами, отримати більшу кількість продуктів, послуг та споживачів. Такий підхід до конкуренції досягається шляхом диверсифікації ресурсів, створення та розвитку нових інвестиційних можливостей шляхом відкриття додаткових ринків та доступу до нової сировини та ресурсів. Диверсифікація ресурсів - це бізнес-стратегія, яка збільшує різноманітність ділових продуктів та послуг у різних організаціях. Диверсифікація зміцнює інституції шляхом зниження організаційних факторів ризику, поширення інтересів у різних сферах, використання ринкових можливостей та придбання компаній як горизонтального, так і вертикального характеру.

Економічна глобалізація була основною силою загального процесу глобалізації за останні два десятиліття. Він характеризується як різким зростанням обсягу транскордонних потоків, так і великими змінами в їх природі. Міжнародна торгівля зростала прискореними темпами - майже 8,6 відсотка на рік за період 1990-1999 рр. - при цьому частка послуг, що постійно зростала, досягла майже 19 відсотків у 1999 р. Однак ця трансформація в основному обійшла сторону з низькими доходами країни, більшість з яких залишаються критично залежними від потоків допомоги.

В географії глобалізація визначається як сукупність процесів (економічних, соціальних, культурних, технологічних, інституціональних), які сприяють взаємовідносинам між суспільствами та окремими людьми у всьому світі. Це прогресивний процес, за допомогою якого посилюються обміни та потоки між різними частинами світу.

Глобалізація має переваги, які охоплюють багато різних сфер. Це забезпечило взаємно розвинені економіки у всьому світі та посилило культурний обмін. Це також дозволило фінансовий обмін між компаніями, змінивши парадигму роботи. Сьогодні багато людей є громадянами світу. Походження товарів стало другорядним, і географічна відстань більше не є перешкодою для багатьох послуг. Давайте копати глибше.

Найпомітніші наслідки глобалізації, безумовно, впливають на економічний світ. Глобалізація призвела до різкого збільшення торговельно-економічного обміну, а також до збільшення фінансових обмінів.

У 70-х роках світова економіка відкрилася, і розвиток політики вільної торгівлі прискорив явище глобалізації. У період з 1950 по 2010 рік світовий експорт зріс у 33 рази. Це суттєво сприяло посиленню взаємодії між різними регіонами світу.

Це прискорення економічних обмінів призвело до сильного глобального економічного зростання. Це сприяло також швидкому світовому промислому розвитку, що дозволило швидкому розвитку багатьох технологій та товарів, які ми маємо сьогодні.

Знання стали легко ділитися, і міжнародна співпраця серед найрозумніших умів пришвидшила справу. На думку деяких аналітиків, глобалізація також сприяла покращенню глобальних економічних умов, створюючи велике економічне багатство (тим не менш, воно було розподілено нерівномірно - попереду більше інформації).

Індустріалізовані або розвинені країни - це конкретні країни з високим рівнем економічного розвитку і відповідають певним соціально-економічним критеріям, заснованим на економічній теорії, таким як валовий внутрішній продукт (ВВП), індустріалізація та індекс людського розвитку (ІРЧП), як визначено Міжнародним валютним фондом (МВФ), ООН (ООН) та Світової організації торгівлі (СОТ). Використовуючи ці визначення, деякими промислово розвиненими країнами є Великобританія, Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Японія, Люксембург, Норвегія, Швеція, Швейцарія та США.

До компонентів глобалізації належать ВВП, індустріалізація та Індекс людського розвитку (ІРЧП). ВВП - це ринкова вартість усіх готових товарів та послуг, вироблених у межах країни за рік, і служить мірою загальної економічної продукції країни. Індустріалізація - це процес, який, керуючись технологічними інноваціями, впливає на соціальні зміни та економічний розвиток, перетворюючи країну в модернізовану промислову або розвинену націю. Індекс людського розвитку включає три компоненти: тривалість життя населення країни, знання та освіта, виміряні грамотністю дорослих, та дохід.[5,с. 85]

Глобалізація змушує бізнес пристосовуватися до різних стратегій, заснованих на нових ідеологічних тенденціях, які намагаються збалансувати права та інтереси як окремої людини, так і спільноти в цілому. Ця зміна дозволяє бізнесу конкурувати у всьому світі, а також означає суттєві зміни для керівників підприємств, робочої сили та керівництва шляхом законного прийняття участі робітників та уряду у розробці та реалізації політики та стратегій компанії. Зниження ризику шляхом диверсифікації може бути досягнуто за участю компаній у міжнародних фінансових установах та у партнерстві з місцевими та транснаціональними компаніями.

Глобалізація приносить реорганізацію на міжнародному, національному та субнаціональному рівнях. Зокрема, це забезпечує реорганізацію виробництва, міжнародну торгівлю та інтеграцію фінансових ринків. Це впливає на капіталістичні економічні та соціальні відносини через багатосторонність та мікроекономічні явища, такі як конкурентоспроможність бізнесу, на глобальному рівні. Трансформація виробничих систем впливає на класову структуру, трудовий процес, застосування технологій, структуру та організацію капіталу. Зараз глобалізація розглядається як маргіналізація менш освічених та низькокваліфікованих робітників. Розширення бізнесу більше не буде автоматично означати збільшення зайнятості. Крім того, це може спричинити високу винагороду капіталу через його вищу мобільність порівняно з робочою силою.

Переваги глобалізації

Глобалізація надає бізнесу конкурентну перевагу, дозволяючи їм отримувати сировину там, де їм недорого. Глобалізація також дає організаціям можливість скористатися нижчими витратами на робочу силу в країнах, що розвиваються, використовуючи при цьому технічний досвід та досвід більш розвинених економік.

За умови глобалізації різні частини товару можуть виготовлятися в різних регіонах світу. Глобалізація вже давно використовується в автомобільній промисловості, наприклад, коли різні деталі автомобіля можуть вироблятися в різних країнах. Підприємства кількох різних країн можуть брати участь у виробництві навіть, здавалося б, простих продуктів, таких як бавовняні футболки.

Глобалізація впливає і на послуги. Багато підприємств, розташованих у Сполучених Штатах, передали свої колл-центри чи послуги з інформаційних технологій у підряд компаній Індії. В рамках Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA) американські автомобільні компанії перенесли свою діяльність до Мексики, де витрати на робочу силу нижчі. Результатом є збільшення кількості робочих місць у країнах, де потрібні робочі місця, що може позитивно вплинути на національну економіку та призвести до підвищення рівня життя. Китай є яскравим прикладом країни, яка надзвичайно виграла від глобалізації. Інший приклад - В'єтнам, де глобалізація сприяла зростанню цін на рис, вивівши багатьох бідних рисоводів із бідності. Зі зростанням рівня життя все більше дітей бідних сімей залишали роботу і відвідували школу.

Споживачі теж виграють. Загалом глобалізація зменшує витрати на виробництво. Це означає, що компанії можуть пропонувати товари за нижчою ціною споживачам. Середня вартість товарів є ключовим аспектом, який сприяє підвищенню рівня життя. Споживачі також мають доступ до більш широкого спектру товарів. У деяких випадках це може сприяти поліпшенню стану здоров'я, дозволяючи більш різноманітне та здорове харчування; в інших він звинувачується у збільшенні споживання нездорової їжі та цукровому діабеті.

Недоліки глобалізації:

Не все про глобалізацію вигідно. Будь-які зміни мають переможців і переможених, і люди, які живуть у громадах, які залежали від роботи, що передається в інше місце, часто страждають. Фактично це означає, що працівники розвинених країн світу повинні конкурувати з ринками за найнижчу вартість за роботу; профспілки та працівники можуть бути не в змозі захиститися від загрози корпорацій, які пропонують альтернативу між нижчою оплатою праці або втратою роботи постачальнику на менш дорогому ринку праці.

Ситуація є більш складною в країнах, що розвиваються, де економіки зазнають швидких змін. Наприклад, у швейній промисловості в Бангладеш працюють, за оцінками, чотири мільйони людей, однак середній заробітчанин за місяць заробляє менше, ніж заробляє працівник США за день. У 2013 році будівля текстильної фабрики впала, загинуло понад 1100 робітників. Критики також припускають, що можливості працевлаштування дітей у бідних країнах можуть посилити негативні наслідки дитячої праці та привабити дітей бідних сімей далеко від школи. Загалом критики звинувачують тиск глобалізації в заохоченні середовища, яке експлуатує працівників у країнах, які не забезпечують достатнього захисту.

Дослідження також показують, що глобалізація може сприяти нерівності доходів та нерівності між більш освіченими та менш освіченими членами суспільства. Це означає, що на некваліфікованих робітників може вплинути зниження заробітної плати, яка зазнає постійного тиску глобалізації.

Здається, це явище зумовлене трьома основними силами: глобалізацією всіх товарних та фінансових ринків, технологіями та дерегуляцією. Глобалізація товарних та фінансових ринків означає посилену економічну інтеграцію у спеціалізацію та економію від масштабу, що призведе до збільшення торгівлі фінансовими послугами як через потоки капіталу, так і через транскордонну діяльність. Технологічний фактор, зокрема телекомунікації та доступність інформації, сприяв віддаленій доставці та забезпечував нові канали доступу та розподілу, водночас переосмислюючи промислові структури для надання

фінансових послуг, дозволяючи в'їзд небанківських організацій, таких як телекомунікації та комунальні послуги.

Дерегуляція стосується лібералізації рахунку капіталу та фінансових послуг на продуктах, ринках та географічних місцях. Він інтегрує банки, пропонуючи широкий спектр послуг, дозволяє в'їзд нових постачальників та збільшує багатонаціональну присутність на багатьох ринках та більше транскордонної діяльності.

У світовій економіці влада - це здатність компанії володіти як матеріальними, так і нематеріальними активами, що створюють лояльність клієнтів, незалежно від місцезнаходження. Незалежно від розміру чи географічного розташування, компанія може відповідати світовим стандартам та залучатись до глобальних мереж, процвітати та діяти як мислитель, виробник та трейдер світового класу, використовуючи свої найбільші активи: свої концепції, компетенцію та зв'язки.

Деякі економісти мають позитивний прогноз щодо чистого впливу глобалізації на економічне зростання. Ці ефекти були проаналізовані протягом багатьох років кількома дослідженнями, які намагалися виміряти вплив глобалізації на економіку різних країн, використовуючи такі змінні, як торгівля, потоки капіталу та їх відкритість, ВВП на душу населення, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) тощо. Ці дослідження вивчали вплив кількох компонентів глобалізації на зростання, використовуючи дані поперечних перерізів часових рядів про торгівлю, ПІІ та портфельні інвестиції. Хоча вони забезпечують аналіз окремих складових глобалізації щодо економічного зростання, деякі результати є безрезультатними або навіть суперечливими. Однак загалом результати цих досліджень, схоже, підтримують позитивну позицію економістів, а не позицію громадськості та неекономістів.

Торгівля між країнами завдяки використанню порівняльних переваг сприяє зростанню, що пояснюється сильним співвідношенням між відкритістю для торгових потоків та впливом на економічне зростання та економічні

показникиб. Крім того, існує сильний позитивний зв'язок між потоками капіталу та їхніми вплив на економічне зростання.[7]

Вплив прямих іноземних інвестицій на економічне зростання позитивно позначився на зростанні в багатих країнах та збільшив обсяг торгівлі та ПІІ, що призвело до вищих темпів зростання.⁸ Емпіричне дослідження, що вивчає вплив декількох компонентів глобалізації на зростання, використовуючи часові ряди та перехресні -секційні дані про торгівлю, ПІІ та портфельні інвестиції показали, що країна має тенденцію до нижчого ступеня глобалізації, якщо вона приносить більші доходи від торгових податків. Подальші дані вказують на позитивний ефект зростання в країнах, які є достатньо багатими, як і більшість розвинених країн.

2.2. Стратегія фінансової інтеграції в умовах сучасного глобалізму

Виникнення і розвиток міжнародних фінансів зумовлено широким розвитком процесів міжнародної економічної інтеграції, що супроводжуються глобалізацією економічних зв'язків, широкомасштабним переміщенням капіталів, об'єднанням фінансових ресурсів у світовому масштабі. Міжнародна фінансова інтеграція визначає напрямки й пріоритети сучасного етапу інтернаціоналізації господарського життя, впливає на формування принципів податкової та бюджетної політики і насамкінець на стратегічні фінансові інтереси всіх країн і певних регіонів.

Ринки вважаються фінансово інтегрованими за умови виконання закону єдиної ціни, згідно з яким певний ринок є єдиним, якщо на ньому існує єдина ціна на певний тип активу. Це загальне визначення фінансової інтеграції потребує конкретизації.

Поширеним є погляд, відповідно до якого головною ознакою фінансової інтеграції становить мобільність капіталу, тобто можливість для національних інвесторів розміщувати свої активи за кордоном. Це передбачає відсутність будь-яких обмежень і нормативних актів, які б перешкождали рухові капіталу.

Згідно з іншим підходом, фінансова інтеграція означає передусім взаємозамінність фінансових активів, тобто можливість для інвесторів обмінювати національні активи на іноземні, і навпаки. Ця взаємозамінність зумовлюється зміною рівня доходу певної категорії активів. Повна взаємозамінність веде до вирівнювання дохідності фінансових активів.

Серед численних інтеграційних угруповань можна виділити:

в Західній Європі - Євросоюз (ЄС)

Північній Америці - НАФТА (North American Free Trade Agreement)

Азіатсько-Тихоокеанський регіоні - АТЕС (Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво) Європейський Союз.

Інтеграція в Західній Європі досягла до теперішнього часу Найбільш високого рівня. З первинного ядра, який об'єднав в 1957 році ринки шести країн, вона переросла в глибоко інтегрований Європейський Союз, в Який входять нині 15 країн Західної Європи і Який має тенденцію до подальшого розширення. З 2003 р до ЄС приєдналися ще 10 нових країн: Естонія, Латвія, Литва, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Словенія, Кіпр, Мальта.

Всупереч поширеній думці, найбільшим в історії європейської інтеграції було західне поповнення 1973 г. (коли до шести країн ЄС приєдналися Великобританія, Ірландія і Данія), а зовсім не східне розширення 2004-2007 рр., Коли в Євросоюз увійшли 10 держав Центральної і Східної Європи, Кіпр і Мальта. У першому випадку населення угруповання збільшилася на 31%, а ВВП - на 27%. У другому випадку населення збільшилося на 27%, а ВВП - тільки на 6%, оскільки колишні соціалістичні країни мали порівняно невисокий рівень життя

Після виходу Великобританії населення Євросоюзу зменшилася на 13%. Понесений демографічний шкоди рівнозначний вибуття з об'єднання всіх держав східного розширення 2014-2018 рр., Крім Польщі. При цьому сукупний ВВП Євросоюзу скорочується на 2,5 трлн євро, або на 15%. Оскільки Великобританія належить до числа відносно багатих країн, після брекзита середній для Євросоюзу ВВП на душу населення знизився на 650 євро. (таблиця 2.1.)

Таблиця 2.1.

Деякі макроекономічні наслідки брекзита

	Показник	Одиниця виміру	ЕС-28	Великобританія	ЕС-27	ЕС-27/ЕС28
1	Населення	Млн	513,5	66,6	446,8	0,87
2	ВВП	Млрд євро	15907	2423	13484	0,85
3	ВВП на душу населення в цінах	Євро	28630	32960	27980	0,98
4	Витрати на НДДКР	Млрд євро	336	41	295	0,88
5	Товарний експорт	Млрд дол	6468	487	5981	0,92
6	Частка ЄС у світовому товарному Експорті	%	33,2	2,5	30,7	-
7	Експорт цифрових послуг	Млрд дол	1449	266	1183	0,82

Джерело: складено автором на основі [5, с.58.]

Великобританія знаменита своєю ліберальною економічною моделлю. За часткою ВВП, що перерозподіляється через державні бюджети всіх рівнів, вона знаходиться на одному рівні з Польщею і Чехією, пропускаючи вперед Францію і більшість західноєвропейських країн. Слід очікувати, що догляд Великобританії полегшить Євросоюзу прощання з ринковим фундаменталізмом і пошуки нового, що відповідає умовам глобальної цифрової економіки, балансу

між суспільним благом і індивідуальною свободою. Посиленню функцій держави сприятиме відразу кілька факторів: зниження ефективності грошово-кредитної політики, а також посилення ролі фіскальної. У березні 2020 року в зв'язку з пандемією коронавірусу Європейська комісія вперше за останні 30 років розширила можливості держав-членів надавати допомогу підприємствам, в тому числі шляхом часткової націоналізації.

Брекзінт помірно вплинув на позиції Євросоюзу в світовій торгівлі. частка об'єднання в світовому товарному експорті знизилася на 2,5 процентних пункту. Приблизно на 7% зменшилася вартість інформаційно-телекомунікаційних послуг, які країни ЄС надають зарубіжним партнёрам. Помітна спад спостерігається в сфері міжнародної торгівлі цифровими послугами. Їх загальний ринок оцінювався в 2018 р в суму 2,9 трлн дол., з яких 1,4 трлн дол., Даваликраїни ЄС-28. Найбільший внесок (266 млрд дол.) Вносила саме Великобританія. За нею з помітним відривом слідували Німеччина, Ірландія, Нідерланди та Франція з показниками в діапазоні 150 - 190 млрд дол. Після брекзита частка ЄС на даному глобальному ринку скоротилася з 49% до 40%

Пандемія COVID-19 може змінити ситуацію в сфері цифрових фінансових послуг. Досягнення в області мобільних грошей, фінансово-технологічних послуг та інтернет-банкінгу можуть принести великі вигоди населенню з низькими доходами і малим підприємствам. Фінансова інтеграція внаслідок поширення цифрових фінансових послуг може також підвищити темпи економічного зростання. Незважаючи на те, що пандемія покликана розширити використання цих послуг, вона також створює проблеми для зростання більш дрібних гравців галузі і підкреслює нерівний доступ до цифрової інфраструктури. Для забезпечення максимального рівня інтеграції в подальшому, необхідно прийняти ряд заходів. Ще до початку пандемії перехід до цифрових фінансових послуг допомагав країнам в розширенні фінансової інтеграції, яка принесла користь багатьом домашнім господарствам з низькими доходами і малим підприємствам, які зазвичай обмежені в доступі до послуг традиційних фінансових організацій. Самоізоляція і соціальне дистанціювання прискорюють

перехід до використання цифрових фінансових послуг, також як епідемія SARS в 2003 році прискорила впровадження в Китаї цифрових платежів і електронної торгівлі.

Багато країн (наприклад, Гана, Кенія, Кувейт, Ліберія, М'янма, Парагвай і Португалія) підтримують цей перехід за допомогою таких заходів, як зниження комісійних платежів і підвищення лімітів операцій з мобільними грошима.

У новому дослідженні ми ввели індекс цифрової фінансової інтеграції за допомогою якого вимірюється прогрес в 52 країнах з ринком, що формується і країнах, що розвиваються. Ми виявили, що в період з 2014 року по 2017 рік цифровизація розширила доступ до фінансових послуг навіть там, де фінансова інтеграція за допомогою традиційних банківських послуг знижувалася. З тих пір, можливо, сталося подальший розвиток.

Африка та Азія лідирують в області цифрової фінансової інтеграції, але ситуація в різних країнах нерівномірна. В Африці передові позиції займають Гана, Кенія і Уганда. У країнах Близького Сходу і Латинської Америки, навпаки, як правило, більш помірковано користуються цифровими фінансовими послугами. У деяких країнах, таких як Чилі та Панама, це може вказувати на відносно більш високий рівень присутності банків.

У більшості країн послуги в сфері цифрових платежів перетворюються в цифрове кредитування в міру того, як компанії накопичують дані про користувачів і розробляють нові способи їх використання для аналізу кредитоспроможності. Обсяги ринкового кредитування, в якому використовуються цифрові платформи для прямого зв'язку кредиторів з позичальниками, подвоїлися в період з 2015 року по 2017 рік. Хоча поки що його основними центрами були Китай, Сполучене Королівство і Сполучені Штати, воно, схоже, розширюється на інші регіони світу, такі як Кенія і Індія.

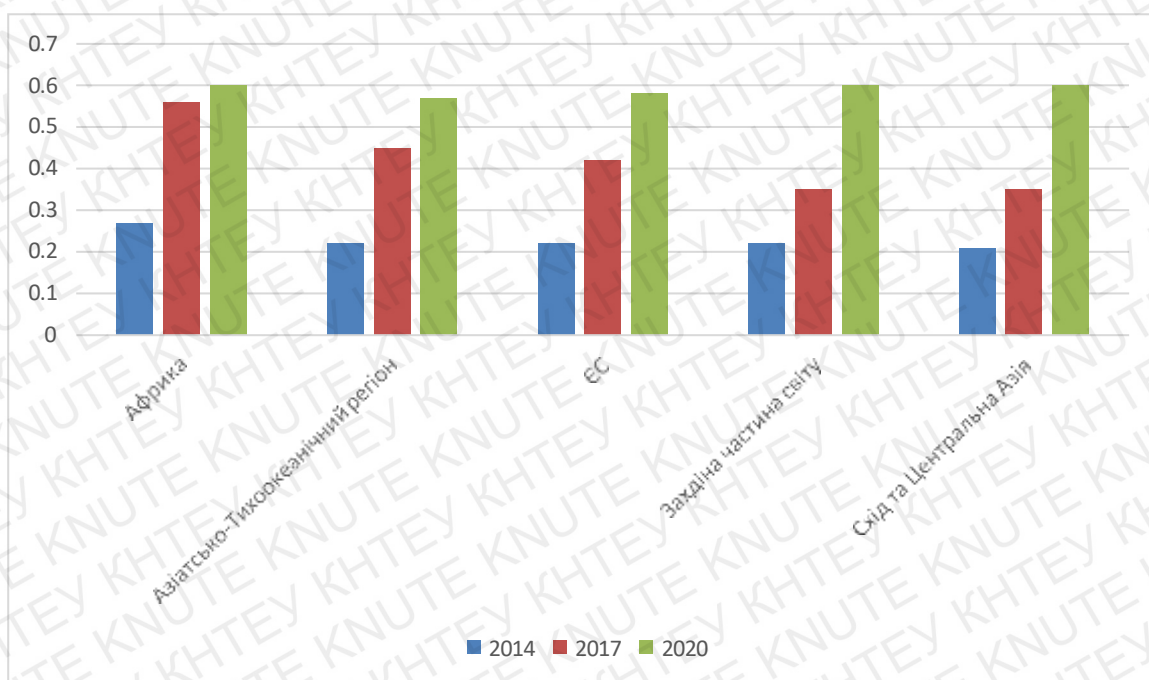

Рис.2.1. Ефект фінансових інтеграція 2014-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [5, с.58.]

Розширення доступу до фінансових послуг вигідно для країн і суспільства в цілому. Минулі дослідження показали, що розширення надання традиційних фінансових послуг населенню з низькими доходами і малим підприємствам йде рука об руку з підвищенням економічного зростання і зниженням нерівності доходів. Наш аналіз показує, що цифрова фінансова інтеграція також пов'язана з підвищенням зростання ВВП.

Під час самоізоляції через COVID-19 цифрові фінансові послуги дозволяють урядам швидко і безпечно надавати фінансову підтримку людям і компаніям, яких важко охопити, як показує приклад Намібії, Перу, Замбії і Уганди. Це допоможе знизити економічні наслідки і потенційно посилить відновлення.

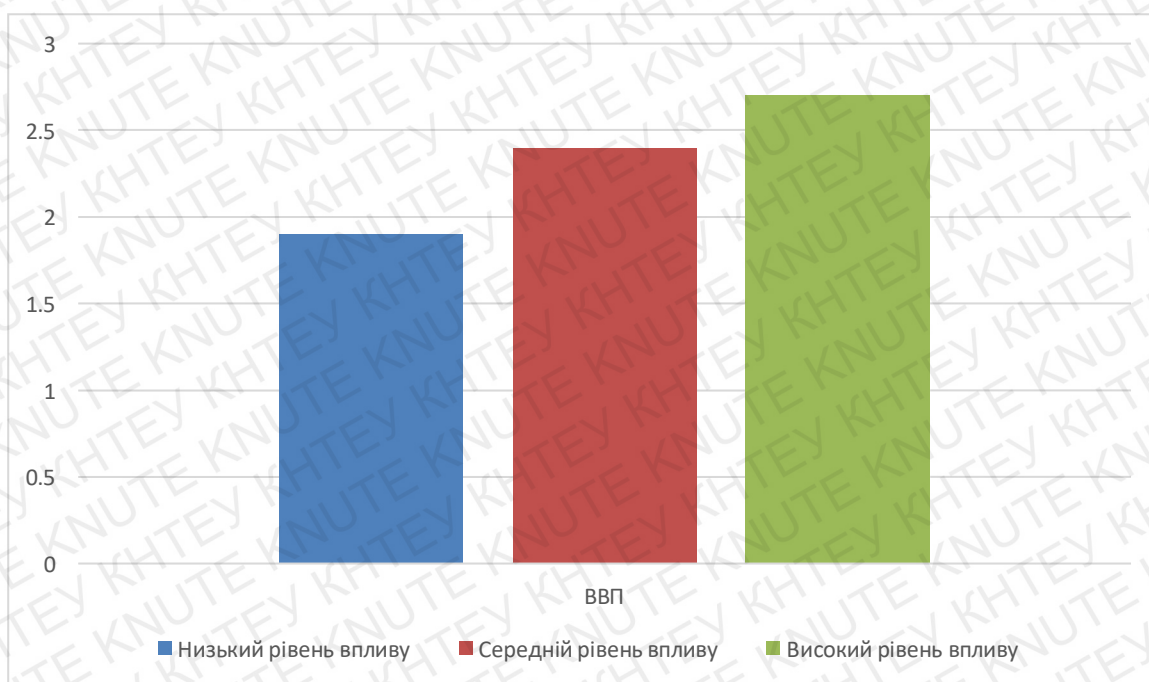

Рис.2.2.Динаміка впливу пандемії на ВВП

Джерело: складено автором на основі [5, с.58.]

Можливість використання високого потенціалу цифрових фінансових послуг в період після закінчення пандемії COVID залежить від багатьох факторів. Для більш всеосяжного відновлення необхідні рівний доступ до цифрової інфраструктури (доступ до електроенергії, наявність мобільного зв'язку і виходу в інтернет, цифровий ідентифікатор), підвищення фінансової та цифрової грамотності і уникнути упереджень щодо даних.

У глобальному дослідженні, яке ми провели за участю більше 70 зацікавлених сторін (фінансово-технологічних компаній, центральних банків, органів регулювання і банків), було виявлено, що органам регулювання необхідно стежити за швидко здійснюються технологічними змінами в області фінансових технологій, щоб забезпечити захист споживачів і даних, кібербезпека і можливість взаємодії між користувачами і країнами. Фінансово-технологічні компанії також відзначили брак в світі «кодувальників» - розробників програмного забезпечення і програмістів.

У той же час важливо забезпечити достатній рівень конкуренції в галузі фінансових технологій, щоб отримати максимальну вигоду від цифрових фінансових послуг. Криза COVID-19 приносить даного сектору потенційні

вигоди, але також створює труднощі для більш дрібних фінансово-технологічних компаній: посилення фінансування, зростання числа необслуговуваних кредитів, зниження кількості операцій і попиту на кредит. Деякі з них призупинили видачу нових кредитів з початку самоізоляції. Широка консолідація і скорочення стартапів призведе до підвищення концентрації в секторі і може зупинити інтеграцію. В інтересах суспільства це веде до прискорення створення основ управління для великих фінансово-технологічних компаній.

Пандемія показує, що тенденція до зростання цифровізації фінансових послуг збережеться. Для побудови інтегрованих товариств і вирішення проблеми зростання нерівності під час і після поточної кризи світові і національні лідери повинні подолати цифровий розрив між країнами і всередині них, щоб отримати вигоду з цифрових фінансових послуг. Це означає, що потрібно знайти правильний баланс між реалізацією фінансових інновацій і зниженням ризиків - недостатній захист споживачів, відсутність фінансової та цифрової грамотності, нерівний доступ до цифрової інфраструктури, упередження щодо даних, які вимагають вжиття заходів на національному рівні, - а також вирішити проблему відмивання грошей і знизити кіберриски за допомогою міжнародних угод і обміну інформацією, в тому числі по антимонопольному законодавству, щоб забезпечити належний рівень конкуренції.

2.3. Особливості впливу глобалізації на фінансові системи відкритих економік.

Світова економіка стає єдиним ринком і виробничою зоною з національними та регіональними секторами, а не простою сукупністю національних економік, що розгортають взаємне економічне співробітництво. [2]

Глобалізація може бути представлена як організація і розширення економічної діяльності за межі окремих країн, вона пов'язана з економічною відкритістю, зростанням взаємозалежності в торговій, інвестиційній, фінансово-економічній та культурній сферах.

Глобалізація виявила необхідність радикальної перебудови організації праці і більшого наголосу на трудових відносинах. Мова йде про нову модель трудових відносин, яка орієнтується на знання, кваліфікацію і творчий потенціал найманих працівників, створення на виробництві такого середовища, яке забезпечує їм умови для особистого вдосконалення у цій галузі. [5]

В межах нового виробничого укладу глобалізація розширила сферу і зміст виробничої демократії. Впровадження нової організації праці спонукало до перерозподілу управлінських функцій між менеджментом і найманими працівниками. Частина функцій менеджменту перетворилася на функції підтримки ініціативи знизу. [5]

Глобалізація володіє також значними резервами підвищення ефективності виробництва завдяки поглибленню поділу праці, збільшенню економіки за рахунок масштабу і зниження витрат, оптимізації розміщення ресурсів у світовому масштабі і передачі технологій.

Глобалізація веде до зростання конкуренції у світовому масштабі, що викликає поглиблення спеціалізації та поділу праці із властивими їм наслідками - зростанням продуктивності праці та скороченням витрат. Відбувається зміна ролі національних ринків: дедалі більше орієнтуючись на глобальний ринок з його досить жорсткими умовами конкуренції, національне виробництво об'єктивно прагне до досягнення високої ефективності, більш повного та якісного задоволення внутрішнього попиту.

Економіка, відкрита для міжнародної конкуренції, забезпечує гнучкість у використанні ресурсів, що потенціально приводить до зростання виробництва, і від цього виграють споживачі, для яких розширюється вибір товарів та послуг. [2]

Економія на масштабах виробництва потенційно може привести до скорочення витрат і зниження цін, і відповідно до стійкого економічного розвитку. Переваги глобалізації пов'язані також із виграшем від торгівлі на взаємовигідних умовах, які задовольняють усі сторони, у якості яких можуть

бути окремі індивіди, фірми та інші організації, країни, торговельні союзи і навіть цілі континенти.

Розвиток фінансового глобалізму значною мірою стимулюється також диспропорційністю економічного розвитку країн і регіонів, а також асиметричністю міжрегіонального, міжгалузєвого і міжсекторального розподілу фінансових ресурсів. Йдеться про те, що гострий брак у більшості держав світу власних фінансових ресурсів для здійснення інвестиційних операцій, покриття бюджетних дефіцитів, проведення соціально-економічних реформ та виконання своїх боргових зобов'язань за внутрішніми і зовнішніми кредитними зобов'язаннями чимраз більшою мірою спонукає їх до диверсифікації джерел зовнішнього фінансування національних економік за рахунок зовнішніх ресурсів, а також впровадження сучасних електронних технологій, що дозволяють проводити операції у режимі он-лайн. Ядром системних і всеохоплюючих процесів фінансового глобалізму є світовий фінансовий ринок, як один з ключових компонентів глобального ринку, пов'язаний з системою економічних відносин між суб'єктами різної національної приналежності з приводу акумулювання вільних грошових ресурсів і їх перерозподілу між окремими галузями і секторами, країнами і регіонами у світовому масштабі. Щодо самої категорії «фінансовий ринок», то незважаючи на її широке використання в економічній літературі, однозначне її трактування поки що відсутнє. В її основі здебільшого лежать такі поняття, як «фінансові активи», «фінансові інструменти», «фінансові інститути» та «фінансові посередники». Узагальнення існуючих на сьогодні концептуальних підходів до ідентифікації сутності фінансового ринку та його ролі в економічній системі суспільства дає змогу конкретизувати основні його кваліфікаційні виміри, а саме: – як сукупності фінансових інститутів, що скеровують потік коштів від власників заощаджень до позичальників; – як системи фінансових посередників, котрі здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів; – як сфери грошових відносин, які виникають у процесі купівлі-продажу фінансових активів, що відбивають зобов'язання економічних суб'єктів один перед одним щодо сплати боргів і доходів; – як

сукупності ринкових форм торгівлі фінансовими активами: іноземною валютою, цінними паперами, кредитами, депозитами, похідними фінансовими інструментами; – як форми організації грошових засобів, об'єктивною передумовою функціонування яких є розбіжності між потребами суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах та наявними джерелами задоволення цих потреб; – які сукупності соціально-економічних умов формування пропозиції фінансово-грошових ресурсів, а також умов їх реалізації, використання і відтворення; – як сегменту глобального ринку, на якому відбувається перерозподіл тимчасово вільних грошових ресурсів через фінансових посередників на основі використання фінансових інструментів і надання фінансових послуг, що об'єднані у формі фінансових продуктів, які є товаром на фінансовому ринку [7, с. 92]. В останні десятиліття світовий фінансовий ринок демонструє усталено високі темпи розвитку та вибухоподібне нарощування масштабів. Так, згідно даних «McKinsey Global Institute», розрахунків Банку міжнародних розрахунків та «Deutsche Bank», сукупний обсяг нагромаджених глобальних фінансових активів, до яких належать акції, державні та корпоративні боргові цінні папери, а також сек'юритизовані та несек'юритизовані кредити, у 2014 р. досягнув 294 трлн. дол. США проти 178 трлн. у 2005 р., 114 трлн. у 2000 р., 72 трлн. у 1995 р., 54 трлн. у 1990 р. та 12 трлн. у 1980 р. [8]. При цьому слід враховувати, що глобальні фінансові активи є нічим іншим, як особливою вартісною формою багатства у світовій капіталістичній ринковій економіці, тісно пов'язаної з розвитком інституту власності. Останній дає можливість у глобальному масштабі об'єднати й узгодити розрізнені економічні інтереси агентів світового фінансового ринку. А оскільки міжнародна торгівля фінансовими активами супроводжується імплементацією специфічних інституційних норм, правил та процедурних регламентів щодо зміни прав власності, то надійне забезпечення прав власності на фінансові активи є необхідним підґрунтям функціонування глобального фінансового ринку. Водночас ризики, пов'язані з можливістю порушення прав власності на фінансові активи, є одними з найсерйозніших та зумовлюють

істотне зростання трансакційних витрат міжнародних інвесторів і у результаті – перешкоджають формування ефективного глобального фінансового ринку. Прискорене нагромадження глобальних фінансових активів спричиняє функціонування їх матеріальної, технічної, інноваційної, кредитної та інвестиційної компонент у формі капіталу, а відтак – їх підпорядкування законам його руху. Йдеться про те, що транскордонне, міжрегіональне та міжсекторальне переливання капіталу у сучасних умовах фінансового глобалізму, орієнтуючись на якнайшвидшу віддачу вкладеного капіталу та отримання монопольних надприбутків, набуває чітко вираженого асиметричного характеру. Це проявляється насамперед у глибокому розриві між показниками рентабельності виробничих і фінансових операцій, а також їх частками у формуванні ВВП країн та сукупної доданої вартості.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНУ ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ

3.1. Напрями розвитку вітчизняного фінансового ринку.

Сучасна модель фінансової системи в Україні все більше нагадує банкоцентриську модель, тобто в основі всього фінансового ринку головну роль відіграє національний та комерційний банк. В принципі така ситуація для України є доволі прогнозованою та зрозумілою, населенню простіше і зрозуміліше користуватись банківськими ресурсами, аніж ресурсами фондового або інвестиційного ринку. Окрім того інститут приватного інвестування та вкладання коштів в цінні папери є слабо розвиненим і розуміння принципів роботи такого механізму для пересічних громадян України є складними.

Фінансовий ринок включає в себе різноманітні сегменти (валютний ринок, ринок цінних паперів, кредитний ринок та ринок фінансових послуг), саме в розрізі цих сегментів варто здійснювати оцінку та аналіз всього стану фінансового ринку. Окремо варто відзначити, що деякі складові фінансового ринку в Україні розвинуті добре (кредитний ринок), а інші перебувають тільки в стадії розвитку (фондовий ринок). Варто відзначити, що чільне місце в структурі всього фінансового ринку посідає саме фондовий ринок, а відтак його недостатня розвиненість не дає змогу розвиватись в повній мірі іншим складовим фінансового ринку і всьому фінансовому ринку загалом.

У країнах із ринковою економікою фондовий ринок заведено вважати головним індикатором економічного стану в країні. Фондовий ринок є невід'ємним механізмом функціонування ринкової економіки. Функціональну роль, яку повинен виконувати фондовий ринок у довгостроковій перспективі повинні сприяти підвищенню темпів приросту національного продукту та в цілому поліпшувати добробут населення. Але вітчизняні вчені вказують, що рівень капіталізації в Україні не можна розцінювати індикатором ступеня

розвитку фондового ринку, оскільки він практично ніяк не пов'язаний з ефективністю функціонування реального сектора економіки, а відображає особливості протікання процесів перерозподілу власності [7, с. 13]. Однак в країнах де відбувається встановлення ринкових відносин, фондовий ринок потребує державного втручання та стимулювання в розвитку. Звідси випливає необхідність формування фінансової політики держави в напрямку формування та регулювання фондового ринку.

Ринок цінних паперів, як сукупність його учасників та правовідносин між ними, щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів у вітчизняному векторі розвивався досить кволо, як і на сучасному етапі так і у докризовий період. Недосконалість нормативно-правової бази, відсутність уніфікованих стандартів корпоративного управління, недосконалість заходів щодо захисту прав інвесторів та акціонерів, нерозвинена фінансова та фондова інфраструктура, непрозорість та неповнота представленої інформації про функціонування підприємства, все це є ті перепони, які не давали змоги активно розвиватись фондовому ринку. А в складних політичних та економічних умовах функціонування економіки сьогодні, питання посилення дій щодо розвитку фондового ринку та фінансового ринку загалом, призводять до розуміння формування відповідної державної фінансової політики управління та розвитку фондового ринку в Україні.

Фінансова політика – це комплекс дій і заходів, які здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансів. Ця політика завжди має бути адекватною відповідній економічній та політичній ситуації, що складається в певний історичний момент у конкретній країні [3, 329].

Виходячи з ключового завдання фондового ринку, яке полягає в перерозподілі вільних фінансових ресурсів у інвестиційно-привабливі напрями та забезпечення розвиваючих галузей економіки достатнім обсягом фінансових ресурсів можна сформулювати і основні завдання для побудови державної фінансової політики розвитку фондового ринку:

- удосконалення законодавства у сфері регулювання фондового ринку;
- консолідація біржової системи фондового ринку;
- підвищення вимог до професійних учасників фондового ринку та якості послуг, які ними надаються ;
- створення ефективної системи клірингу та розрахунків за договорами фондового ринку;
- здійснення фондовими біржами постійного моніторингу біржових торгів і встановити відповідальність за справедливе ціноутворення із забезпеченням довготермінового зберігання інформації про біржові торги і протидії маніпулюванню;
- встановлення мінімальних вимог щодо капіталізації фондової біржі, необхідної для використання нею досконалого технологічного забезпечення та фінансування розвитку;
- уніфікації вимог до електронних торговельних систем фондових бірж щодо електронного документообігу та форматів документів.

Окреслені завдання лежать в площині інституційного забезпечення формування фінансової політики регулювання фондового ринку. Однак без створення належних інституційних умов функціонування фондового ринку він і на далі буде слугувати інструментом перерозподілення власності, а не реальним інструментом наповнення фінансовими ресурсами діяльності підприємств.

Так аналізуючи активність діяльності фондового ринку, як ключового інтегруючого елемента ринку капіталів та його сегментів характеризується рядом тенденцій:

- низька ліквідність обігу вітчизняних цінних паперів;
- недостатнє нормативне регулювання базових аспектів функціонування ринку;
- низька частка біржового сегменту в структурі всього фінансового ринку;
- обмежена кількість ліквідних фінансових інструментів для формування активів інституціональних інвесторів [4, с. 113].

У загальному фінансова політика формування та регулювання фондового ринку в Україні повинна являти собою створення організаційно-правових і фінансово-економічних умов для розвитку фондового ринку, тобто створення умов, що забезпечують у повному обсязі виконання фондовим ринком покладених на нього функцій. А головним завданням регулювання є вирішення протиріч й узгодження інтересів усіх його суб'єктів за допомогою прямої державної участі у фондовому процесі, спрямованої на подолання структурних деформацій, і непрямого регулювання фінансових потоків. Участь держави у розвитку фондового ринку дозволить створити ефективний механізм контролю і управління, а також умов для інвестицій коштів недержавних пенсійних фондів та інших організацій. Державні гроші так само можуть бути інвестовані в акції вітчизняних підприємств.

Основними інструментами та важелями щодо розв'язання існуючої ситуації з розвитком ринку цінних паперів та фінансового ринку загалом мають бути:

- валютне регулювання через гармонізацію із законодавством інших країн для активізації залучення іноземних портфельних інвестицій;
- законодавче та нормативно-правове регулювання із позиції лібералізації та оптимізації;
- податкове стимулювання шляхом створення податкових преференцій інвесторам, які готові активно інвестувати у вітчизняну економіку;
- побудова системної політики щодо пропаганди та популяризації вітчизняного фондового ринку.

Отже, сучасний етап розвитку фінансового ринку та його складових є вкрай складним, динамічним та важкопрогнозованим. Однак саме такий період є найбільш сприятливим для впровадження інноваційних, а часом і радикальних мір щодо реформування всього фінансового ринку. Цілком є зрозумілим, що на фінансовому ринку та фондовому зокрема необхідно впроваджувати кардинально нові фінансові інструменти та методи управління.

Необхідно створити такі умови у фінансовому секторі, які забезпечать інвестування приватного сектору з таких джерел як кредити надійних банків, добре розвинений фондовий ринок, венчурний капітал та інші фінансові інструменти, а для цього необхідно побудувати прозору державну фінансову політику в напрямку регулювання фінансового ринку із поданням чітких та зрозумілих інструментів та механізмів регулювання і забезпеченням відповідного рівня захисту прав інвесторів та акціонерів.

3.2. Іноземні інвестиції як інструмент інтеграції у світове фінансове середовище

Економіка України перебуває в складній економічній ситуації, яка зберігає тенденції до погіршення внаслідок продовження агресивної політики Російської Федерації, окупації Криму і військових операцій на сході України.

Важливу роль у створенні сприятливих умов для розвитку української економіки відіграють іноземні інвестиції.

Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигод, основними з яких є поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо). Водночас, використання іноземних інвестицій для країни є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон.

За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, протягом 2020 р. в економіку України надійшло 3,76 млрд дол. прямих іноземних інвестицій. Третину з цих коштів вклали у виробничі підприємства, трохи менше третини – в установи фінансової та страхової сфери.

За даними Держстату, за січень-березень 2020 р. Україна освоїла майже 51,2 млрд грн міжнародних інвестицій. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0 % загального обсягу прямих інвестицій, увійшли Кіпр (11,7 млрд дол.), Нідерланди (5,6 млрд дол.), Німеччина (5,4 млрд дол.), Росія (3,3 млрд дол.), Австрія (2,4 млрд дол.), Велика Британія (1,85 млрд дол.), Віргінські острови (1,7 млрд дол.), Франція (1,5 млрд дол.), Швейцарія (1,3 млрд дол.), Італія (972 млн дол.).

Національне законодавство в сфері регулюванні іноземних інвестицій декларує захист та сприяння іноземним інвестиціям, встановивши державні гарантії захисту іноземних інвестицій, звільнення іноземних інвесторів від сплати ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України.

На сьогодні в Україні інвестиційна діяльність регулюється такими нормативно-правовими актами: Законами «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про захист іноземних інвестицій на Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про інститути спільного інвестування», Постановами Кабінету Міністрів «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2025 року», «Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну діяльність за участю іноземного інвестора» та інші.

З метою активізації роботи щодо розвитку та реалізації інвестиційного потенціалу України, збільшення обсягу іноземних інвестицій, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в державі, забезпечення захисту прав інвесторів, сприяння ефективній взаємодії інвесторів з державними органами у грудні 2014 р. Указом Президента України створено Національну інвестиційну раду.

Коментуючи її створення, заступник глави АПУ Д. Шимків відзначив, що ситуація із залученням інвестицій в українську економіку – як внутрішніх, так і зовнішніх – критична, інвестори не мають впевненості у захищеності та прибутковості своїх інвестицій, оскільки за попередні роки вони втратили довіру до влади, а зараз до цього ще додається складна ситуація на Сході та економічна

ситуація в країні загалом. На разі існує нагальна потреба в створенні платформи для взаємодії влади та інвесторів, яка поверне довіру та впевненість, що в Україні можна чесно заробляти.

Задля спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та сприянню відновлення економіки держави, наближення законодавства України до стандартів Європейського Союзу, Президент України П. Порошенко підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» (№ 1390-VIII), який скасовує обов'язкову держреєстрацію іноземних інвестицій і спрощує їх залучення в Україну.

Поняття «державної реєстрації іноземної інвестиції» було введено у Законі «Про режим іноземного інвестування» (2012 р.). Обов'язковість такої реєстрації створювала перепони для бізнесу, бо факт того, що суб'єкт господарювання має іноземні інвестиції фіксувався статутними документами та вносився до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. Інформація про наявність іноземних інвестицій, їх розмір та структура є загальнодоступною інформацією. У зв'язку із цим процедура реєстрації іноземних інвестицій не має інформаційного сенсу, бо ту ж саму інформацію будь хто може отримати вільно.

Новий Закон впроваджує заявницький принцип державного обліку інвестицій, згідно з яким подання статистичної звітності про здійснення іноземних інвестицій буде здійснюватися підприємствами з іноземними інвестиціями та установами банку. Всі привілеї та переваги, які існують на підставі чинного законодавства та міжнародних договорів України, в тому числі звільнення від митного збору за внески майном до статутного капіталу компанії, будуть однаково застосовуватись до всіх іноземних інвестицій.

На їхній погляд, скасування процедури державної реєстрації інвестицій на роки вперед залишить державу без інструменту передінвестиційного дослідження джерел походження капіталу та впливу держави на цілі іноземного інвестування з урахуванням регіональної та галузевої спрямованості, що матиме

наслідки безконтрольного притоку іноземного капіталу та створюватиме загрози для національних інтересів.

Слід зауважити, що сьогодні державна політика в сфері залучення прямих іноземних інвестицій характеризується відсутністю контролю за частками залучених інвестицій в розрізі сфер економічної діяльності, законодавчо не встановлено перелік стратегічних галузей, безпечні пороги участі в них іноземного капіталу та відповідний механізм здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі. Відсутність стратегії інвестиційної політики та ефективних механізмів регулювання допуску іноземного капіталу призвела до його стихійного розподілу в різних сферах української економіки.

Тому, на думку експертів, вносити зміни в порядок реєстрації іноземних інвестицій до створення нової системи державного управління інвестиційною діяльністю, складовою якої має стати підсистема аналізу та активізації іноземного інвестування в Україні, передчасно. Державна реєстрація іноземних інвестицій повинна бути не скасована, а, навпаки, більш вдосконалена, що забезпечило б підпорядкування іноземних інвестицій національним інтересам, потребам структурної перебудови економіки та прискореного економічного зростання, економічну безпеку держави.

Слід ретельно переглянути правила доступу іноземних інвестицій та врахувати в державній інвестиційній політиці успішний світовий досвід, запевняють фахівці. Наприклад, потенційні інвестори з-за кордону, що мають наміри інвестувати в Іспанію, Грецію, Францію, Нідерланди, Італію, Португалію та багато інших країн, повинні отримати або спеціальний урядовий дозвіл на здійснення капіталовкладень, або повідомити про це. Існує низка обмежень щодо напрямів та обсягів інвестування в багатьох країнах світу, оскільки їх політика направлена саме на захист національних виробників та інтересів. Такий інструмент може бути ефективним як для держави так і для інвесторів. Для інвесторів – допомога в реалізації проектів, сприяння влади та гарантії в процесі реалізації інвестиційної діяльності, для влади – спрямування в пріоритетні сфери, контроль та запобігання ризикам.

В той же час, серед експертів, крім думки про необхідність активно залучати іноземні інвестиції, існують і інші погляди – про небажаність широкого доступу іноземного капіталу в українську економіку. Крайнім вираженням подібних точок зору є теза про загрозу «розпродажу України» міжнародним монополіям. Як правило, за такими висловлюваннями глибокого економічного аналізу не стоїть. Вони більше використовуються як пропагандистський лозунг у боротьбі із політичними опонентами.

Іншою, логічнішою позицією, є погляди тих економістів, які у надходженні іноземного капіталу вбачають загрозу серйозної конкуренції українській промисловості, особливо для середнього та малого бізнесу. Вони заперечують низьку ціну підприємств, які виставляються на аукціони під час приватизації, в яких приймають участь іноземці. В США та Європі аналогічні об'єкти коштують набагато більше. Такі погляди потрібно брати до уваги.

Але, говорячи про захист економіки від залучення іноземних інвестицій, мова має йти не про відмову від іноземних інвестицій, які конче необхідні, а про нейтралізацію негативних ефектів, про забезпечення інвестиційного механізму системою безпеки.

Створюючи сприятливі умови для вкладання іноземного капіталу, оголошуючи про національний режим для нього, практично в усіх країнах світу процес залучення іноземних інвестицій в тій чи іншій формі регламентується: їхній приплив заохочують в одні галузі виробництва і обмежують в інші.

В розвинених країнах існують обмеження на право власності на підприємства стратегічних галузей з боку іноземних інвесторів і ступені їх впливу і правомочності. Це стосується, насамперед, гірничодобувного, аграрного сектору, сфери послуг (транспорт, комунікації, фінанси і страхування). Виробничий сектор не містить таких заборон. Змішану форму власності мають підприємства, передані під управління, в концесію, лізинг. Ці підприємства функціонують за участю держави.

Потенційні інвестори з-за кордону в усіх розвинених індустріальних країнах (окрім США, ФРН, Італії і Швейцарії) повинні отримати спеціальний

урядовий дозвіл на здійснення капіталовкладень. Та навіть якщо для трансферту капіталу не треба попереднього дозволу, іноземний інвестор має повідомити про нього компетентний державний орган з управління та контролю за інвестиціями у стратегічні сектори економіки: в США – Комітет з іноземних інвестицій, у Німеччині – спеціальний орган з контролю за іноземними інвестиціями. Спеціальний орган з контролю за іноземними інвестиціями, де дотримуються відповідності інтересам національної безпеки та антимонопольному законодавству створено також і у Китаї.

У США налічується 42 види діяльності, які вважаються стратегічними. Рада безпеки може накласти вето на будь-яку угоду, в якій вбачатиме загрозу безпеці та національним інтересам країни. У КНР діє режим розмежування залучених іноземних інвестицій за критеріями: заохочувані, обмежені і ті, що забороняються. Так, обмежуються іноземні інвестиції в секторі нерухомості, в т.ч. у будівництві та експлуатації 5-зіркових готелів, офісних будівель. У фінансовому секторі допускається участь тільки у формі спільних підприємств, притому контрольний пакет акцій повинен бути у китайських компаній, в т.ч. у страхуванні, банках, фінансових і лізингових компаніях, в управлінні фондами (не вище 49 %). СП допускається в аграрному секторі, харчовій промисловості, видобутку корисних копалин, у будівництві НПЗ. Якщо раніше КНР приваблювала іноземні інвестиції будь-якою ціною, то тепер – вибірково, особлива увага звертається на якість інвестицій і значимість галузей і сфер з позиції забезпечення конкурентоспроможності та економічної безпеки.

У багатьох країнах існує механізм контролю за поглинанням національних фірм зарубіжними інвесторами. Так, у Німеччині при захопленні 25 % акціонерного капіталу компанії інвестор зобов'язаний інформувати її про це. В Японії для встановлення закордонного контролю необхідне одностайне схвалення ради директорів корпорації. У Великобританії скупка іноземцями контрольного пакету акцій великих підприємств обробної промисловості може бути заборонена, якщо вона вступає у протиріччя з національними інтересами.

Для порівняльної оцінки інвестиційного середовища України можна поглянути на невеликого західного сусіда – Словаччину. Ця держава показала одні з найбільш швидких та ефективних перетворень бізнес-середовища у світі. Економіка Словаччини на сьогодні демонструє найшвидше зростання в Центральній Європі. Податкові реформи, висококваліфікована робоча сила і державне стимулювання країни створили так званий рай для інвесторів, що привертає знамениті на весь світ компанії, такі як Peugeot-Citroen, Hyundai, Kia Motors, Ford Motors, Volkswagen, Dell Computer Corporation, IBM, Lenovo, Sony, Samsung, US Steel, Tesco Stores SR. Мінімальна заробітна плата в Словаччині у 2015 р. становила 380 євро, середня – 825 євро.

Що стосується залучення коштів в інфраструктурні об'єкти, то цікавим є досвід Туреччини. Це 18-та економіка світу (Україна в шостому десятку). Економічний ривок у цій країні стався з прийняттям у 2019 р. закону про прямі іноземні інвестиції. Його основним інструментом стали спеціальні інвестиційні зони (СІЗ), в яких діють особливі податкові режими і пільгові умови для ведення бізнесу. Таких зон у Туреччині близько 200, і діляться вони на три види: технопарки, організовані промислові зони і вільні зони. Основна частина їх сконцентрована в історично сформованих індустріальних та наукових центрах.

Ще одним інструментом стимулювання інвестицій стало створення Асоціації іноземних інвесторів, яка представляє інтереси іноземних інвесторів у турецькому уряді, стежить за виконанням законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. На сьогодні у Туреччині зареєстровано близько 30 тис. іноземних компаній. Заможним туркам нема чого ховати гроші в офшорах, кошти можуть спокійно працювати всередині країни, і 12 млрд дол. прямих іноземних інвестицій у 2020 р. – це реальний капітал, залучений у державу.

Надходження інвестицій в економіку держави чи регіону є фактором однозначно позитивним. Але звичайно, внутрішні інвестиції виглядають набагато привабливішими, ніж зовнішні, адже вони не обтяжені тими багатьма проблемами і незручностями, що пов'язані з експансією західного капіталу.

Прямі іноземні інвестиції, кредити МВФ і приватизація, всупереч очікуванням всіх українських урядів, включно з новим, все ж не служать панацеєю від усіх бід і самі по собі не призведуть до економічного прориву, вважають експерти. Вони є лише невеликим доповненням до внутрішніх інвестицій. Досвід країн, що створили економічне диво, показує, що тільки акцент на внутрішні ресурси може забезпечити країні довгостроковий економічний розвиток.

Всупереч поширеній думці, країни Південно-Східної Азії (Японія, Південна Корея, Китай) зробили акцент на внутрішніх, а не на іноземних інвестиціях. Прямі іноземні інвестиції там становили мізерну частину. Так, за даними Світового банку, в Японії та Південній Кореї, при високому довгостроковому економічному зростанні, щорічні прямі іноземні інвестиції до 1997 р. не перевищували 0,5 % від ВВП. При цьому загальні інвестиції перевищували прямі іноземні інвестиції в Японії в 350 разів (30–35 % ВВП), в Південній Кореї – в 40 разів (20–30 % ВВП), а в Китаї – в 10–30 разів (30–45 % ВВП).

Кредити міжнародних фінансових організацій ідуть, перш за все, на виплату попередніх боргів, тобто повертаються кредиторам, а не скеровуються на розвиток економіки.

Сьогодні в Україні (як і в більшості пострадянських країн) спроможність акумулювання внутрішніх інвестиційних ресурсів є значно нижчою, ніж у країнах Західної Європи чи США.

Як показує досвід інших країн, якщо Україна прагне до економічного дива або хоча б до довгострокового економічного зростання, необхідно, перш за все, розраховувати на внутрішні ресурси. Ліберальна податкова політика, забезпечення захисту прав власності (як приватної, так і державної) і верховенство права дозволять повернути довіру внутрішнього інвестора і нададуть такий необхідний капітал для розвитку української економіки. А за ним підтягнеться й іноземний інвестор і кредитор.

Разом з тим об'єктивні закони світової економіки, процеси міжнародної міграції капіталу свідчать про те, що Україна не може стояти в стороні від активного залучення і використання іноземного капіталу.

Поступове відкриття української економіки, її інтеграція у світові процеси і структури вимагатимуть тривалого часу і повинні здійснюватись поетапно, в міру визрівання відповідних внутрішніх та зовнішніх передумов.

Найважливіше те, що прямі іноземні інвестиції можуть бути джерелом не лише капіталу, але також нових технологій, навиків менеджменту і системи маркетингу. Ці ресурси, в свою чергу, стимулюють конкуренцію, новації, акумуляцію капіталу і завдяки цьому створюють робочі місця та економічне зростання.

Таким чином, розглядаючи в цілому двоякий вплив іноземного інвестування на економіку країни-реципієнта, можна зробити висновок, що залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України несе значні переваги. Це підтверджує досвід багатьох країн Центральної та Східної Європи. А для запобігання негативних моментів, даний процес потребує відпрацювання регулюючого механізму, завдяки якому іноземне інвестування стане взаємовигідним. Отже, залучення іноземних інвестицій залишається однією з ключових проблем економічної реформи в Україні.

3.3. Перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями

Серед зовнішніх фінансових джерел для України найбільш привабливими є такі міжнародні фінансові інституції, як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (СБ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), завдяки пільгам, порівняно низькій вартості запозичень, які вони надають, а також авторитетності їхніх оцінок і дій для інших потенційних кредиторів та інвесторів. Адже співпраця з такими міжнародними фінансовими інституціями

розглядається світовою фінансовою спільнотою як акт довіри, підтвердження кредитоспроможності держави.

Фінансова допомога Україні з боку МВФ надається у трьох основних формах:

- за Програмою системної трансформаційної позики (STF) для підтримки платіжного балансу;
- за програмою "Stand by" для підтримки курсу національної валюти і фінансування дефіциту платіжного балансу;
- за Програмою розширеного фінансування (EFF) для сприяння економічній стабілізації.

Залежно від завдань, які стояли перед Україною, у її співпраці з МВФ можна умовно виділити три етапи.

На першому етапі (1994—1995), зважаючи на труднощі з платіжним балансом України, які виникли внаслідок загострення економічної кризи і змін у структурі та цінових умовах зовнішньої торгівлі, основною з яких був перехід до світових цін на енергоносії, МВФ надав Україні кредитів за програмою STF у сумі 742 млн. дол. США для підтримки платіжного балансу України.

Основною проблемою другого етапу (1995—1998) для України стала необхідність підтримання курсу гривні та фінансування дефіциту платіжного балансу. Надання МВФ своєчасної допомоги Україні дало змогу здійснити поступову девальвацію гривні й уникнути її обвалу з непередбачуваними для банківської системи наслідками. Крім того, основним компенсаційним джерелом фінансування масового відпливу капіталу з другої половини 1997 р. стали валютні резерви НБУ, формування яких забезпечувалося саме за рахунок фінансової допомоги МВФ. Слід зазначити, що рівень валютних резервів НБУ за 1993 р. зменшився майже на 2 млрд. дол. США (з 2,34 млрд. дол. на кінець 1997 р. до 0,76 млрд. дол. на кінець 1998 р.).

Завдяки реалізації двох програм "Stand by" (Із затверджених трьох в обсязі 2185,5 млн. дол. США) наша держава отримала доступ на світові ринки капіталу, а за третьою програмою в серпні 1997 р. було відкрито кредитну лінію терміном

на один рік на загальну суму 542 млн. дол. США. Але Україна отримала за цією програмою лише 242,2 млн. дол., оскільки у березні 1996 р. МВФ відмовив у наданні чергових траншів через порушення нашим урядом окремих показників Меморандуму економічної політики, зокрема дефіциту державного бюджету.

Головною метою третього етапу (з 1998 р.) є сприяння макроекономічній стабілізації в Україні та виходу на позитивну економічну динаміку, забезпечення протягом 2001—2005 рр. щорічних темпів зростання з реального ВВП на рівні не менш як 4—5 %. З вересня 1998 р. запроваджено трирічну Програму розширеного фінансування (EFF), якою передбачено надання позики загальною сумою 2,226 млрд. дол. На 1 січня 2001 р. у рамках цієї програми отримано понад 1 млрд. дол. США. Загалом за період співпраці з МВФ наша держава отримала від нього кредитів на загальну суму 3529,1 мли дол. США.

Основним джерелом інвестиційного фінансування є Світовий банк, який надає Україні системні позики й інвестиційні кредити.

У серпні 2019 року Українська сторона ініціювала переговори з Міжнародним валютним фондом стосовно нової Програми з метою підтримки впровадження реформ.

Після обговорення параметрів нової програми та визначення кроків, необхідних для отримання кредитної допомоги від МВФ 7 грудня 2019 року між Україною та МВФ було досягнуто згоди на технічному рівні (Staff Level Agreement) щодо нової трирічної Програми розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) загальним обсягом 5,5 млрд дол. США.

У травні 2020 року в умовах невизначеності внаслідок пандемії коронавірусу МВФ були змінені підходи до виділення коштів країнам-членам у напрямку допомоги в рамках короткострокових інструментів.

У зв'язку із цим перемовини щодо започаткування нової програми продовжились вже щодо програми Stand-by.

Після тривалих переговорів і виконання низки попередніх заходів було досягнуто згоди з МВФ щодо започаткування нової програми для України - Програми Stand-by строком на 18 місяців та загальним обсягом 5 млрд дол. США.

Рішення Ради директорів МВФ щодо схвалення нової 18-ти місячної Програми Stand-by та про виділення першого траншу за програмою у розмірі 1,5 млрд СПЗ (2,1 млрд дол. США) було прийнято 9 червня 2020 року.

Програма Stand-by зосереджена на ключовому завданні – підтримка макроекономічної та фінансової стабільності. Вона охоплюватиме такі сфери, як: фінансова політика; монетарна політика; політика фінансового сектору; енергетична політика та антикорупційна політика.

11 червня 2020 року Україна отримала перший транш за цією Програмою обсягом 2,1 млрд дол. США, який було спрямовано до Державного бюджету України.

Загалом в рамках співробітництва з МВФ Україна отримала 23,9 млрд СПЗ (еквівалент 35 млрд дол. США).

З метою підтримки пріоритетних заходів з імплементації реформ, спрямованих на усунення ключових структурних причин економічної кризи в Україні та закладення основ всебічного та сталого розвитку СБ надав Україні серію багатосекторальних DPL (DPL-1 обсягом 750 млн дол., затвердженої в 2014 р., та DPL-2 обсягом 500 млн дол., затвердженої в 2015 р.), а також DPL для фінансового сектора (Programmatic Financial Sector DPL-1 обсягом 500 млн дол., затвердженої в 2014 р., та PFS DPL-2 обсягом 500 млн дол., затвердженої в 2015 р.). 18 грудня 2018 р. Рада Директорів СБ затвердила кредитні гарантії для України на політику розвитку на 750 млн дол.

Станом на початок 2021 року, на стадії реалізації МБРР в Україні перебуває 12 проектів загальним обсягом 3 093,04 млн дол. США, з яких: 11 інвестиційних та 1 системний проект. Вибірка коштів позик за цими проектами складає 1 722,22 млн дол. США (55,68 % загальної суми позик). При цьому у 2020 р. було започатковано 5 проектів, включно з новою позицією DPL. Окрім цього, Банк фінансує 4 великих проекти технічної допомоги Уряду в різних сферах.

Станом на початок 2021 року, МФК має активний портфель, що складається з 23 інвестиційних проектів на загальну суму 773,4 млн дол. та 13

проектів МФК з надання консультаційних послуг на майже 50 млн дол. у таких секторах, як сільське господарство, виробництво, фінанси, підтримка інфраструктури тощо.

БАГІ має 9 проектів з гарантування інвестицій із загальним обсягом покриття ризику у 600 млн.дол.

ЄБРР (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) – міжнародна фінансова організація, діяльність якої спрямована на фінансування економічних реформ у країнах Східної Європи з метою їх переходу до ринкової економіки. Банк заснований у 1990 році відповідно до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку. Штаб-квартира ЄБРР знаходиться в Лондоні. На сьогодні акціонерами ЄБРР є 69 країн, а також Європейський Союз та Європейський інвестиційний банк. ЄБРР оперує у 36-ти країнах. Структура керівних органів ЄБРР включає президента, раду керуючих та виконавчий орган - раду директорів.

ЄБРР працює лише на комерційних засадах. Банк надає виключно цільові кредити під конкретні проекти приватним і державним структурам на потреби розвитку економіки (окрім оборонної та тютюнової промисловості, а також проектів грального бізнесу). Крім цільових кредитів ЄБРР здійснює прямі інвестиції, а також надає технічну допомогу (консультації, навчання банкірів та менеджерів, допомога в організації системи розподілу продовольства).

У листопаді 2020 року Рада директорів ЄБРР ухвалила рішення про створення Рахунку міжнародного співробітництва з питань Чорнобиля. Призначення нового фонду – подолання викликів, які ще залишаються в Чорнобильській зоні, та забезпечення належного використання результатів, досягнутих у рамках роботи Чорнобильського фонду «Укриття» (новий безпечний конфайнмент) та Рахунку ядерної безпеки (сховище відпрацьованого ядерного палива та завод з переробки рідких радіоактивних відходів). Опрацьовується питання щодо підготовки та проведення в квітні 2021 року чергового засідання Асамблеї вкладників РЯБ та першої Асамблеї нового донорського фонду.

Станом на лютий 2021 року, сукупний обсяг виділеного ЄБРР Україні фінансування становить 14,598 млрд євро в рамках 488 проєктів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Згідно поставлених завдань, були розкриті наступні питання:

1. Ступінь позитивного впливу від процесів глобалізації залежить від місця та ролі кожної країни у світовому середовищі. Всі процеси, які супроводжують переміщення фінансового капіталу є фінансовою глобалізацією. Фінансова глобалізація відбивається на економіці країн по-різному. Нездатність, неготовність фінансової системи прийняти всю ту потужність різноманітних фінансових інститутів, фінансових інструментів, зокрема і факторів виробництва, провокує появу негативних соціально-економічних явищ для країн, що тільки розвиваються. Адже відкритість кордонів для нових можливостей підвищує ризики пов'язані із безпечним функціонування національної економіки. Підрив економічної, зокрема фінансової, безпеки країни дестабілізує фінансовий ринок.

2. Основними причинами розвитку глобальної фінансової системи стали не лише вихід на міжнаціональний рівень виробництва та розширення фінансово-перерозподільчих відносин між країнами, але й спрощення переміщення фінансових потоків на рівні окремих країн та міжнародних фінансових організацій. Розширення фінансового ринку – це явна ознака фінансової глобалізації. А для виміру рівню глобалізованості як країни, так і її фінансового ринку у світовому господарстві використовується індекс глобалізації та показники глобалізованості фінансової сфери.

3. Індекс глобальної конкурентоспроможності визначає конкурентоспроможність у 12 сферах: якість інституцій, інфраструктура, макроекономічне середовище, здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічний розвиток. Розмір внутрішнього ринку, рівень розвитку бізнесу та інновації. За дослідженнями Всесвітнього економічного форуму Україна у рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності займає 79 місце серед 140 економік. У різні роки

значення індексу для України значення коливалося біля 4. Лідуюче місце посіла Швейцарія, друге і третє місце зайняли Сінгапур і США.

4. Першими фактичними ознаками участі України у процесах фінансової глобалізації почали з'являтися з надходження прямих іноземних інвестицій у кінці 1990-х – на початку 2000-х рр. На сьогодні основними напрямками фінансової глобалізації є: розвиток банківської сфери; розвиток фондового ринку; розвиток ринку фінансових послуг. До форм фінансової глобалізації можна віднести: глобалізацію фінансових інструментів (переміщення капіталу, поява інноваційних цінних паперів) та глобалізація фінансових інститутів (розширення меж для співпраці інвестора з потенційним об'єктом інвестування, розширення спектру фінансових послуг).

5. Посередниками на глобальному фінансовому ринку (фінансовому просторі) виступають транснаціональні компанії (ТНК), транснаціональні банки (ТНБ) та міжнародні організації. ТНК забезпечують інтенсивний рух фінансових ресурсів між кордонами країн. Важливим є те, що на вітчизняний ринок приходять компанії зі світовим ім'ям та значним досвідом (Raiffeisen International Bank Holding, BNP Paribas Group). Відповідно ТНБ здійснюють розрахункові операції в банках-партнерах з різних країн, але й мають за кордоном дочірні банківські установи, відкривають власні філії. Поява іноземних банків та залучення дешевих кредитних ресурсів в Україну повинна була б зменшити відсоткові ставки, однак через неекономічні причини досі така перевага лібералізації економіки не використовується в країні. Міжнародні фінансові організації формують валютно-фінансові зв'язки між усіма групами країн. Крім цього міжнародним організаціям відведена роль регулятора світового валютно-фінансового простору. На сьогодні нараховується безліч організацій, які сприяють вирішенню глобальних економічних проблем у світовому середовищі.

6. Пріоритетним напрямом інтеграції України в систему міжнародних фінансів сьогодні є залучення в національну економіку іноземних інвестицій. Розміщуючи свій капітал в Україні, іноземна компанія приносить із собою нові

технології, нові засоби організації виробництва і відкриває прямий вихід на світовий ринок завдяки можливості користуватися відпрацьованою світовою мережею продавців, клієнтів і центрів обслуговування через свої дочірні компанії.

Особливо важливого значення набуває залучення іноземних капіталів у вигляді прямих іноземних інвестицій в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів, що характерно для так званих трансформаційних економік — економік країн, що розвиваються, та постсоціалістичних країн. Про це свідчить новітній досвід країн Центральної та Східної Європи, де залучення та ефективне використання прямих іноземних інвестицій стало ключовим стабілізуючим фактором. Зокрема, показники економічного розвитку Польщі свідчать, що стабільне зростання ВВП у країні розпочалося паралельно з суттєвим зростанням обсягів капітальних вкладень у її економіку, в тому числі за рахунок іноземних інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар Ю. А. Основні характеристики світосприйняття фінансового ринку /Ю.А.Бондар//Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. –2014.–Вип.1.– С.306–311.
2. Міжнародні фінанси: підручник / За ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2003.–784с.
3. Міжнародні фінанси: навчальний посібник / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць; за заг. ред. О. М. Мозгового. – К. : КНЕУ, 2005. – 557с.
4. Теорія фінансів: підручник/[Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л. Л. та ін.]; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010. –576с.
5. Пейбро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения.–М.: Прогресс, Универс, 1994.–401с.
6. Сиденко В.Р. Внешнеэкономическая деятельность: проблемы системы и трансформации при переходе к рынку.–К.: «ОКО», 1998.–93с.
7. Царевски Н.В. Валютно-финансовые отношения в условиях интеграции.–М.: Экономика, 1978.–252 с.
8. Мокій А. Регіонально-секторна модель зовнішньої економічної інтеграції: передумови і стратегія реалізації.–Л.: Коопосвіта, 1999.–244с.
9. Гальчинський А.С. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу.–К.: Українські пропілеї, 2001.–320с.
10. Луцишин З. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації// Міжнародна економічна політика.–2008.–№8–9.– С.78–103.
11. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под. ред. Л. Н. Красавиной. – М.: Финансы и статистика, 2000. –838с.

12. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський – К.: Україна, 1997. – 463 с.
13. Портной М. А. Тенденции развития мирового рынка капиталов и адаптационные возможности России // США: Экономика, политика, идеология. – 1997. – № 2. – С. 5–22.
14. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини. Теорія. Підручник для студентів ек. спец. вищ. навч. закл. / А. С. Філіпенко – К.: Либідь, 2008. – 408 с.
15. Максимо В. Э. Мировые финансы / В. Э. Максимо, А. Л. Френсис, Дж. М. Лоуренс // Пер. с англ. – М.: ДСКА, 1998. – 243 с.
16. Аналітичний огляд валютного ринку України [Електронний ресурс] // Національне рейтингове агентство «Рюрік», 2015. – Режим доступу: http://www.rurik.com.ua/documents/research/Currency_2_2015.pdf.
17. Стрижиченко К. А. Механізм регулювання фінансового ринку України в умовах нової світової економіки: автореф. дис. . . . д-ра екон. наук: 08.00.08 / К. А. Стрижиченко // Харків. нац. екон. ун-т. ім. С. Кузнеця, 2015. – 40 с.
18. Коваленко Ю. М. Структуризація сучасного фінансового ринку / Ю. М. Коваленко // Фінанси України – 2009. – № 12. – С. 49–53.
19. Демківський А. В. Гроші та кредит. Навч. посіб. / А. В. Демківський. – К.: Дакор, 2007. – 340 с.
20. Маслова С. О. Фінансовий ринок: навч. посіб. / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – К.: Каравела, 2003. – 344 с.
21. Лондонський міжнародний фінансовий центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economist.lacruax.com/londonskij-mizhnarodnij-finansovij-centr>
22. Токійський міжнародний фінансовий центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economist.lacruax.com/tokijskij-mizhnarodnij-finansovij-centr>

23. Бодрова Н. Е. Валютний ринок України: стан, проблемий перспективи / Н. Е. Бодрова // Вісник СумДУ. Серія «102 Економіка». –2012.–№1.– С.102–114.
24. Веб-сторінкаСвітовогобанку(TheWorldBank)[Електроннийресурс].– Режимдоступу: <http://www.worldbank.org>.
25. БечкоП.К.Ролькредитногоринкувсистемікредитування/П.К.Бечко,О.В.Демченко//АгроСвіт.–2012.– №19.–№6.–С. 23–27.
26. АртьомоваТ.Методологіяінституціоналізмууконтекстітеоріївартості /Т.Артьомова//Економікаіпрогнозування.–2003.–№3.–С.108–118.
27. РубцовБ.Д.Зарубежныефондовыеерынки:инструменты,структура, механизм функционирования/Б.Д.Рубцов.–М.,1996.– 170с.
28. Mapping Global Capital Markets Fourth. Annual Report. January, 2008[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.mckinsey.com/mgi/publications/Mapping_Global/index.asp.
29. ПростебіЛ.І.Особливостісучасногорозвиткуглобальногофінансовогооринкуяк середовища поширення економічнихколивань/Л. І. Простебі// Науковий вісник Волинського національного університетуімені ЛесіУкраїнки.–2010.– №26.– С.153–159.
30. Кравчук П.Я. Сутність та наслідки глобалізації світової економіки[Електроннийресурс]/П.Я.Кравчук.– Режимдоступу:www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvvnvnu/ekonomika/2008_7/6/Kravchuk.pdf.
31. НоздревС.В.Современноесостояниеитенденцииразвитиямеждународного рынка ценных бумаг / С. В. Ноздрев. – Москва: ИМЭМОРАН,2012.–110с.
32. Веб-сторінкаСвітовоїфедераціїбірж[Електроннийресурс].– Режимдоступу:<http://www.world-exchanges.org/home/index.php/statistics>
33. Бураковський І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу таУкраїни/І. В.Бураковський,О. В.Плотніков.– Х.:Фоліо,2009.–302с.

34. Макроекономічний огляд на грудень 2013 року [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>.
35. Світовий кредитний ринок та перспективи інтеграції України / Т.А. Мусатова // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 3. – С.124–130. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npndfi_2010_3_14.pdf.
36. Сунцова О.О. Вплив фінансового розвитку на економічне зростання: теоретичне визначення / О.О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С.159–171.
37. Фурман І.В. Економічна сутність сегментація міжнародного кредитного ринку та розширення ресурсної бази банків зарахунок його функціонування [Електронний ресурс] / І. В. Фурман // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2014. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1536/1/Ve6545.pdf>.
38. Луцишин З.О. Специфіка світових фінансових криз в умовах глобалізації. - Вісник ТАНГ. – 2002. - №8-1. – С.152-163
39. Луцишин З.О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації. - Київ.: Видавництво “ДрУк” – 2002. – 320с.
40. Луцишин О.О. Фінансові ринки та управління фінансами. – Тернопіль: СМП “Астон”. – 2000. – 108с.
41. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран: Учебник / Под ред. Колесова В.П., Осьмовой М.Н.-М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт. - 2000. – 480с.
42. Михайлов Д.М. Международные расчеты и гарантии. М.: ФКБ-ПРЕСС, 2006. - 330с.
43. Михайлов Д.М. Мировой финансовый рынок: тенденции и инструменты. - М.: Экзамен, 2004. – 768 с.
44. Міжнародні валютно-кредитні відносини / за ред. Філіпенка А.С., Київ, „Либідь”, 2000 р. – 208с.
45. Міжнародні фінанси / За загал. Ред. О. Мозгового. – К.:КНЕУ, 2005. – 504 с.

46. Міжнародні фінанси: підручник / за ред. Рогача О.І – К.: Либідь, 2003 – 784с.
47. Моисеев С., Михайленко К. Terra incognita: глобализация финансовых рынков // Вопросы экономика. - № 6. – 2005. – С.123-135.
48. Неклесса А.И. Конец цивилизации или конец истории. Постиндустриальный мир: Центр, Периферия, Россия. Сборник 1. Общие проблемы постиндустриальной эпохи. Серия «Научные доклады», № 91.-М.: Московский общественный научный фонд; Институт мировой экономики и международных отношений РАН. - 2001. - С.31-74.
49. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія). Київ: КНЕУ, 2001. - 240 с.
50. Осипов Ю.М. Теория хозяйства. Учебник в трех томах. - Т. II.- М. 2003. – 781с.
51. Павловський М.А. Макроекономіка перехідного періоду: Український контекст. Київ: Техніка, 2000. - 336 с.
52. Пахомов Ю.М., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. – К.: Україна. – 2000. – 237с.
53. Рикуперо Рубенс. Проблемы мировой финансовой системы // Internationale Politik. Глобальные финансовые потоки. – 2000. - №6. – июнь. – С.36-44.
54. Рогач О. ТНК та економічне зростання. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. — 144 с.
55. Рогач О.І., Філіпенко А.С., Шемет Т.С. Міжнародні фінанси. Київ: Либідь, 2003, 784 с.
56. Розвиток ринку фінансових послуг в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи // Звіт міжнародної експертної групи, 2006р. <http://www.case-ukraine.kiev.ua/>
57. Румянцев А.П., Климко Г.Н., Рокоча В.В. Міжнародна економіка. Київ: Знання-Прес, 2003. - 447 с.
58. Financial development URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/gfdr-2016/background/financial-development> (дата звернення 11.09.2021)

59. World Financial System URL: https://cepr.org/sites/default/files/geneva_reports/GenevaP210.pdf(дата звернення 11.09.2021)
60. Global Financial System URL: <https://www.globalfinancialgovernance.org/assets/pdf/G20EPG-Full%20Report.pdf>(дата звернення 11.09.2021)
61. Financial System URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/books/058/02948-9781589064515-en/ch04.xml> (дата звернення 11.09.2021)
62. Financial System URL: <https://www.jstor.org/stable/3665532> (дата звернення 11.09.2021)
63. Financial System URL: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/2243/S2000903_en.pdf (дата звернення 11.09.2021)
64. Financial System URL: <https://www.brookings.edu/research/the-international-monetary-and-financial-system-how-to-fit-it-for-purpose/> (дата звернення 11.09.2021)
65. Financial System URL: <https://hbr.org/1995/03/who-rules-the-worlds-financial-markets>(дата звернення 11.09.2021)
66. Financial System URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-system.asp>(дата звернення 11.09.2021)
67. Financial System URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/economics-econometrics-and-finance/international-financial-system>(дата звернення 11.09.2021)